

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

POLYAMORIE V PÁROVÉ TERAPII A PORADENSTVÍ

POLYAMORY IN COUPLE THERAPY AND COUNSELLING

Magisterská diplomová práce

Autor: **Mgr. Věra Ansorgová**

Vedoucí práce: **PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.**

Olomouc

2025

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Marku Kolaříkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, čas, podporu a cenné rady při vedení práce. Dále patří poděkování všem účastníkům výzkumu a párovým terapeutům, kteří mi byli inspirací pro volbu tohoto tématu, a poslední, ale neméně děkuji patří mé rodině za jejich trpělivost nejen při psaní závěrečné práce, ale během celého studia.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Polyamorie v párové terapii a poradenství“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 25. března 2025

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
OBSAH		3
ÚVOD		5
TEORETICKÁ ČÁST		6
1	Párová terapie a poradenství	7
2	Monogamie a konsenzuální nemonogamie	18
3	Polyamorie a její specifika v párové terapii	24
	3.1 Polyamorie	24
	3.2 Specifika práce s klienty žijícími v polyamorii	26
	3.3 Potřeby v terapeutické praxi	28
VÝZKUMNÁ ČÁST		30
4	Výzkumný problém, cíle a výzkumné otázky	31
5	Typ výzkumu a použité metody	34
	5.1 Metody získávání dat	35
	5.2 Způsob výběru a charakteristika výzkumného souboru	36
	5.3 Charakteristika výzkumného souboru	37
	5.4 Etické hledisko a ochrana soukromí	37
	5.5 Metoda zpracování a analýzy dat	38
6	Výsledky výzkumného šetření	41
	6.1 Deskripce získaných dat	41
	6.1.1 Adam – <i>jde o to, co polyamorie vlastně znamená</i>	41
	6.1.2 Alexandra – <i>asi bych nebyla schopná nějakého požehnání</i>	42
	6.1.3 Alice – <i>je potřeba mít větší terapeutickou místnost</i>	43
	6.1.4 Bára – <i>necítím apriorní odpor</i>	45
	6.1.5 Darja – <i>téma bezpečného sexu</i>	46
	6.1.6 Eva – <i>nemám za cíl pracovat s touto cílovou</i>	48
	6.1.7 František – <i>pomohl mi výcvik v terapii zaměřené na emoce</i>	49
	6.1.8 Ida – <i>LGBTQ+ a kink friendly</i>	50
	6.1.9 Ivana – <i>s klienty žijícími v polyamorii nepracuji</i>	51
	6.1.10 Jakub – <i>nemotat hlavu dětem</i>	52
	6.1.11 Jana – <i>pracujeme s něčím, co jsme nezažili</i>	54
	6.1.12 Karolína – <i>pomohlo by mi, aby takoví klienti přišli</i>	54
	6.1.13 Lucie – <i>když se témat bojíme, nejsme schopni odvádět pro klienty dobrou práci</i>	55
	6.1.14 Marie – <i>vybírají si spíše mladší psychology</i>	57
	6.2 Shrnující analýza	58

6.2.1	Přijímání klientů žijících v polyamorii a následná terapeutická práce s nimi.....	58
6.2.2	Terapeutická práce s klienty žijícími v polyamorii a odlišnosti od práce s monogamními vztahy	60
6.2.3	Osobní a terapeutická zkušenost s polyamorií.....	61
6.2.4	Potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii	63
6.2.5	Potřeby klientů žijících v polyamorii v párové terapii.....	64
6.3	Odpovědi na výzkumné otázky	65
7	Diskuze	67
8	Závěr.....	70
	Souhrn	71
	SEZNAM LITERATURY.....	75
	PŘÍLOHY.....	82

ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá tématem **polyamorie v párové terapii a poradenství**. Polyamorie (jako jedna z forem konsensuální nemonogamie) je poměrně nový jev v naší společnosti a stává se tak více a více předmětem zájmu laické i odborné veřejnosti. Protože sama autorka se pohybuje v prostředí párových terapeutů, vnímá, že téma má pro některé odborníky negativní konotaci. To vedlo k celé řadě úvah: jsou pároví terapeuti ochránci tradiční rodiny? Jaká jsou tato odmítnutí pro klienty žijící v polyamorii? Kde se má těmto klientům dostat pomoci?

Negativní konotaci polyamorie potvrzuje také výzkum Edwardse a kolegů (2023), který potvrzuje, že dochází k odmítání klientů žijících v polyamorii ze strany párových terapeutů a poradců či výzkum Grunt-Meyerová (2019), který přímo hovoří o tom, že klienti žijící v nemonogamních svazcích jsou terapeuty vnímáni s mírou patologie. Tuto informaci částečně potvrzuje také pilotní studie, která je blíže popsána v praktické části této kvalifikační práce. Definice párové terapie (Kratochvíl, 2014; Baštecká et al., 2013) pak neuvádí možnost, že by se pracovalo s větším množstvím osob, než je pár.

V České republice zatím chybí aktuální údaje o tom, kolik lidí žije v nějaké formě konsensuální nemonogamie. Podle Edwardse a kolegů (2023) se však v USA jedná přibližně o 5 % populace, což naznačuje, že i u nás může jít o poměrně velkou skupinu. I když definice párové terapie klienty žijící v polyamorii vyčleňují, v praxi ze zkušenosti víme, že do párové terapie přichází lidé z různých forem konsensuálně nemonogamních vztahů. Pro párové terapeuty tak v tuto chvíli vzniká výzva, zaujmout stanovisko k tomu, zda jsou ochotni s těmito klienty pracovat a potřebují získat určité kompetence, aby toho byli schopni, nebo se rozhodnout, že tyto klienty chtějí odmítat. Toto rozhodnutí by mělo, jak uvádí Kaupii (2020), zahrnovat zejména reflexi vlastních postojů ke konsensuálně nemonogamním vztahům.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části popisujeme pojmy párové terapie a poradenství, monogamie a konsensuální nemonogamie, specifika párové terapie u klientů žijících v polyamorii a potřeby v párové terapii. V praktické části pak představujeme kvalitativní výzkum zaměřený na zkušenosti a potřeby párových terapeutů v kontextu párové terapie klientů žijících v polyamorii.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PÁROVÁ TERAPIE A PORADENSTVÍ

V této kapitole je nejprve popsána párová terapie a poradenství. Oba pojmy jsou uváděny pro úplnost terminologie, ale jsou zároveň užívány v dalším textu jako synonyma – důvody, které k tomu vedou, jsou popsány níže. Další alternativou je pojem terapie partnerského vztahu, který je také synonymum k uvedeným pojmům a dle Knopa a Zemanové (2014) nejlépe vystihuje skutečnost, že se v párové terapii zaměřujeme na partnerský vztah dvou lidí.

Stanislav Kratochvíl, který je považován za významného představitele terapeutické práce s párem, v minulosti pracoval zejména s pojmem manželská terapie, ale vzhledem k množství nesezdaných párů, které spolu dlouhodobě žijí a obdobně jako v manželství řeší typická témata pro partnerské soužití (společné hospodaření, výchovu dětí aj.), od užívání pojmu manželská terapie ustoupil a nahradil jej pojmem párová terapie (2014). Kratochvíl (2014) upozorňuje na tento trend bez hodnocení, mluví o něm jako o určité proměně společnosti, za zachování typické manželské dynamiky. Ritvo a Glick (2009) obdobně jako Kratochvíl (2014) uvádí, že **nesezdané soužití považujeme za soužití monogamní a sice, že si partneři jsou výhradními sexuálními partnery, pouze neuzavírají manželství.**

Kratochvíl definuje párovou terapii jako „*formu speciální psychoterapie, která se zaměřuje na dvojici a její problémy. Jejím cílem je pomoci zvládnout závažné konflikty a krizové situace, dosáhnout vzájemného souladu a zajistit uspokojování potřeb obou partnerů v rámci vztahu.*“ Dále doplňuje, že jde o léčení obtíží v partnerském soužití, které má za cíl nápravu a zkvalitnění soužití partnerů. V párové terapii „*převažuje práce s dvojicí, ale patří k ní i terapeutická práce s jedním z partnerů orientována na partnerský vztah*“ (Kratochvíl, 2014, s. 11).

Dle Kratochvíla (2014) se **párové poradenství a terapie značně překrývají a oba termíny lze užívat jako synonyma – tento přístup je užíván také v rámci této kvalifikační práce** – v obou případech by mělo jít o poskytnutí kvalifikované pomoci páru. Pokud bychom oba pojmy chtěli rozlišovat, poradenství je spíše o krátkodobém poskytnutí rady a terapie by byla složitějším přístupem pro náročnější obtíže ve vztahu.

Asociace manželských a rodinných poradců (dále jen AMRP) definuje párové poradenství jako poradenství poskytované „**dvojici zpravidla dospělých (případně adolescentních) jedinců, sezdáných či nesezdáných, libovolného pohlaví, které k sobě váže (minulý či aktuální) partnerský vztah, emoční, sexuální, majetkové, teritoriální či „úkolové“ pouto (např. výchova dětí)**“ (Baštecká et al., 2013, s. 21).

Ač je v předchozím textu zmíněna výchova dětí jako jedno z témat, které může být společným tématem pro pár, který máme v terapii, párová terapie se vymezuje také vůči rodinné terapii. Rodinná terapie se zaměřuje na celý rodinný systém včetně dětí, kdy většina pozornosti je věnována právě vztahům rodič – dítě, oproti párové terapii, kdy je pozornost zaměřena na vztahovou spokojenost partnerů, kteří ani nemusí mít děti. V obou případech jde o různé formy speciální psychoterapie (Kratochvíl, 2014).

Z uvedených definic i samotného názvu párová terapie je zřejmé, že v terapii pracujeme s párem, nikoliv s jinou formou soužití, než je párová – např. tedy se skupinou žijící v polyamorii. Zároveň nenalezneme ekvivalent definující terapeutickou práci s některou z forem konsensuálně nemonogamních vztahů – teoreticky by se nabízelo začlenění do forem skupinové terapie, ale ani to není odpovídající současnému stavu a terminologii.

Prakticky se děje to, že **párové poradenství je vnímáno jako poradenství vztahu (vztahové), kam mohou přicházet i další formy vztahové rozmanitosti, což se z naší zkušenosti v praxi také děje**. Zároveň definice, které by podporovaly možnost práce s jiným uskupením, než je pár v párové terapii, jsou zcela minoritní a spíše tuto možnost přímo nevylučují. Příkladem je Witherspoon a Theodore (2021) či Lebow a Snyder (2023), kteří se ve svých definicích párové terapie zaměřují zejména na obsah, který párová terapie řeší a definují párovou terapii jako terapeutickou intervenci, která má za cíl zlepšení kvality vztahů, řešení konfliktů ve vztazích, ve kterých je obsažena forma romantické, sexuální či emoční vazby. Tyto vztahy mohou mít různou formu a strukturu – cílem je pak podpořit porozumění a vazbu mezi zúčastněnými. Terapeut se zaměřuje na individuální potřeby, dohody a pravidla, která jsou ve vztazích nastavena.

Konsensuální nemonogamie není kontraindikací pro párovou terapii, ale sama párová terapie určité relativní kontraindikace má (Baštecká et al., 2013). Přičemž **na kontraindikace se můžeme dívat z hlediska obecného** – tedy jaké jsou obecné podmínky, za kterých se párová terapie nedoporučuje, sem patří:

- § 367 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. – **nepřekážení trestného činu** – zde se jedná o celou řadu trestných činů, o kterých když se párový terapeut hodnověrným způsobem dozví, tak bez ohledu na mlčenlivost v rámci terapeutického vztahu se musí pokusit překazit spáchání nebo dokončení takového činu. V opačném případě mu hrozí trest odnětí svobody až na tři léta, přičemž výjimku tvoří pouze případy, kdy by ohrozil na životě a zdraví sebe nebo osobu blízkou.
- § 368 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. – **neoznámení trestního činu** – opět jde o výčet trestných činů, jejichž neoznámení je samo o sobě trestným činem. Pokud se terapeut o takovém činu dozví, musí to bez ohledu na mlčenlivost, jíž je vázán v terapeutickém vztahu, nahlásit bezodkladně státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Výjimku z trestní odpovědnosti mají v tomto paragrafu stanovenou pouze advokáti a duchovní registrované církve a situace, kdy by člověk oznámením ohrozil v závažné míře sebe nebo osobu blízkou.
- **„Rozvinuté domácí násilí“** (Baštecká et al., 2013, s. 21; Gottman & Gottman, 2018), byť na tomto bodu není mezi odborníky jednoznačná shoda, neboť v rámci online formy terapie je pravděpodobně možné i s touto formou vztahové patologie pracovat bez toho, abychom oběť domácího násilí vystavovali riziku útoku od agresora (Neusar, 2023). Epstein et al. (2023 citováno v Neusar, 2023) uvádí, že párová terapie je možná i v případě domácího násilí, ale je nutné zachovávat velmi striktní pravidla a hranice, zároveň i autor textu uvádí, že v těchto případech preferuje práci se vztahem, kdy je přítomen pouze jeden z partnerů z důvodu obavy z eskalace a zajištění bezpečí (Neusar, 2023).
- **„Akutní stav jednoho z klientů zabraňující kontaktu s ním například intoxikace, násilné chování, psychopatologie“** (Baštecká et al., 2013, s. 21).
- **„Individuální problém jednoho z dvojice“** (Baštecká et al., 2013, s. 21). Zde se může jednat o situaci závislosti (Lebow & Snyder, 2023) či potřebu pro efekt párové terapie nejprve zpracovat traumatický zážitek jednotlivce aj. (Johnson, 2018).
- Gottmannovi (2018) obdobně jako například Johnson (2018) také uvádí, že kontraindikací je **nemotivovaný klient, který by pouze chtěl tzv. opravit**

druhého partnera bez vlastní ochoty se na změně ve vztahu podílet, či klient v odporu, nebo v krajním případě klient, který s terapií nesouhlasí (Neusar, 2023).

- Podle Neusara (2023) je také kontraindikací **zatajování a skrývání zásadních témat.**

Další kontraindikace, které se mohou objevit na straně párového terapeuta – kontraindikací k párové terapii je **také předchozí terapeutická práce nebo hlubší osobní znalost některého z partnerů** (Baštecká et al., 2013). Další specifickou situací jsou **témata, která se párového terapeuta osobně dotýkají** – často se může jednat například o téma nevěry v duchu probíhajícího paralelního vztahu, či jiného pro párového terapeuta osobního tématu nebo témat, která mohou být náročná stran morálního a etického usuzování (Johnson, 2020).

V rámci témat, se kterými chtějí pároví terapeuti pracovat či nikoliv, nebo jak vnímají dilemata a etické či morální hranice, lze očekávat poměrně velké rozdíly (Joyce & Sills, 2024; Nennie, 2020).

Pároví terapeuti se jedinec od jedince mohou velmi lišit – v prvé řadě nás napadnou odlišnosti vzdělání, zkušenosti a osobnosti terapeuta. **Vzdělání párového terapeuta není v tuto chvíli legislativně ukotveno**, informace, které uvádíme, mají tedy doporučující charakter zaštiťujících asociací. Obvykle se jedná o podmínky členství, jak je tomu například v AMRP či v rámci České asociace pro psychoterapii (dále jen ČAP).

AMRP stanoví, že pro dosažení kvalifikační úrovně „*certifikovaný manželský a rodinný poradce 1. stupně*“ je nutné mít dokončené odpovídající vysokoškolské vzdělání, akreditovaný psychoterapeutický výcvik, specializační výcvik v rozsahu 400 hodin, praxe minimálně 3 roky s úvazkem nejméně 0,5, 40 hodin skupinové a 10 hodin individuální supervize a absolvovat kurz s názvem Poradenská propedeutika v rozsahu 30 hodin (pořádaný AMRP). Další stupně certifikace jsou pak podmíněny další praxí, vzděláváním a supervizí (Poupětová, 2021). ČAP, která sdružuje v České republice nejvíce odborníků věnujících se terapii, má stanoveny pouze obecné podmínky členství – odbornost párové terapie není stanovena nad běžný rámec, který zahrnuje vysokoškolské vzdělání a komplexní psychoterapeutický výcvik (uznaný ČAP). Dále upravuje ČAP podmínky trvání členství, kterými jsou hrazení členských příspěvků a 150 hodin ročně dalšího vzdělávání (Česká asociace pro psychoterapii, 2025).

Základní rámec práce individuálního i párového terapeuta tedy vychází z jeho terapeutického vzdělání – terapeutického směru, v němž je vzdělaný. Přičemž je celá řada etablovaných psychoterapeutických směrů a popsat jejich podstatu není cílem této práce. Spokojíme se tedy jen s určitým minimálním výčtem.

Kratochvíl (2014, s. 12) uvádí, že jednotlivé koncepce párové terapie se „liší v tom, jak chápou podstatné příčiny a patogenezi partnerského nesouladu a jaké preferují postupy v jeho léčení.“ Zároveň uvádí, že k „nejvlivnějším koncepcím patří dynamický přístup, přístup kognitivně-behaviorální a humanisticko-psychologický“ (Kratochvíl, 2014, s. 12).

Terapie zaměřená na emoce je řazena mezi koncepce humanisticko-psychologické (Kratochvíl, 2014) a vzhledem k výzkumům, které uvádí například Edwards a kolegové (2023), se tato terapie jeví jako vhodná pro klienty žijící v polyamorii. Rozhodli jsme se proto také o její stručné popsání v následujícím textu.

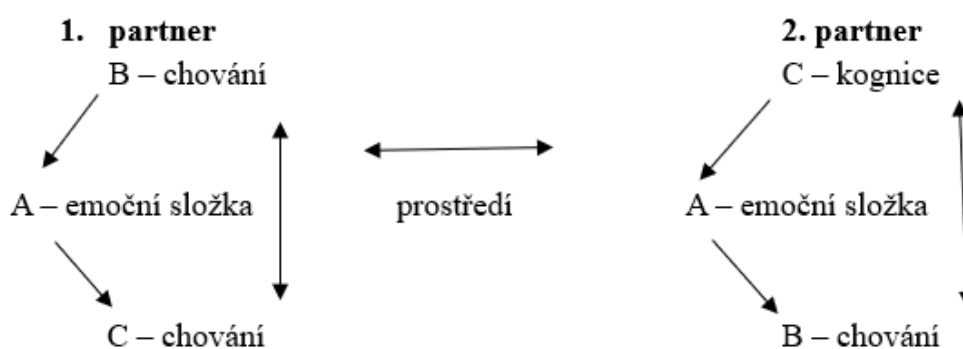
Dynamická párová terapie – hledá kořeny nesouladu ve vnitřní motivaci partnerů za situace, kdy párový terapeut sleduje dynamiku kontaktu partnerů a jejich reakce (Kratochvíl, 2014). Obdobně, jako je tomu i v jiných terapeutických směrech, např. v gestalt terapii (Knop & Zemanová, 2014) či v kognitivně-behaviorální terapii (Bodenmann et al., 2020), hledáme příčiny očekávání, která zůstávají často nenaplněna a pramení z raných zážitků a také vzorce, které se obvykle u partnerů vyskytují i v dalších vztazích, než je vztah partnerský. Zároveň v partnerském vztahu se mohou projevat s vyšší intenzitou, neboť „ke zraňování v blízkých vztazích nezbytně dochází“ (Knop & Zemanová, 2014, s. 105). „**Základním předpokladem pro změnu je pochopení souvislostí a nadhled**“ (Kratochvíl, 2014, s. 12). Jde o porozumění interakčnímu vzorci, který se ve vztahu odehrává.

Kognitivně-behaviorální párová terapie – jde o propojení dvou modelů terapie – modelu kognitivního, který pracuje především s tím, jak situace vnímáme a jaký význam jim připisujeme. Lze si to představit také tak, že obavu v nás nevyvolává obvykle auto, ale pokud vidím auto a představím si smrtící nástroj, který usmrcuje lidi, je to moje představa, která může způsobit silnou reakci, kterou ale nevyvolává auto samotné, nýbrž námi připsaný význam (Zbytovský, 2023). K podobnému kognitivnímu zkreslení pak dochází i v párové interakci a téměř s jistotou se tak děje ve stádiu krize – párový terapeut napomáhá

páru nahlédnout tato zkrácení a podporovat adaptivnější způsoby komunikace a zvládání emocí.

Druhým modelem je pak behaviorální složka, která se zaměřuje na chování. Tato složka vychází zejména z teorií sociálního učení (Bodenmann et al., 2020). Behaviorální párová terapie se „nezaměřuje na zkoumání hlubších příčin partnerského nesouladu“ (Kratochvíl, 2014, s. 22), ale snaží se o změnu chování směrem k žádoucímu stavu, tedy k výskytu pozitivního chování partnerů. Součástí jsou také nácviky konkrétních zejména komunikačních dovedností a hledání vzájemné dohody, jak budou partneři naplňovat své potřeby a realizovat nové formy chování (Dattilio, 2013).

Obrázek 1: Reciproční model interakce

Zdroj: Beck & Dattilio, 2009, upraveno

V **humanisticko-psychologické párové terapii** „*stojí na prvním místě požadavek přímého, upřímného a otevřeného sdělování*“ (Kratochvíl, 2014, s. 32) a je zde také požadavek na změnu postoje v partnerském soužití, a to zejména v otevřenosti, autentičnosti a toleranci k odlišnosti v partnerství. Jednou z nejčastějších forem je přístup zaměřený na klienta Carla Rogerse (Vymětal, 2007). Rogers (1972, citováno v Kratochvíl, 2014, s. 34) zdůrazňuje tyto aspekty vztahu, které bychom v párové terapii měli podporovat, „*oddanost, komunikace, flexibilita rolí, samostatnost.*“

I když jsou partneři pár, zůstávají také každý sám sebou a vyjadřují své pocity, často se jedná o pocity agresivní, což je v dlouhodobém partnerství běžné a naprosto v pořádku. Toto ventilování však musí mít určitá pravidla, aby nedocházelo pouze ke zraňování (Šiffelová, 2011). Někdy jsou tato pravidla popisována jako pravidla konstruktivní hádky či zdravé komunikace a užívají se k nácvikům komunikace napříč terapeutickými směry. Pro ilustraci uvedeme stručný výčet pravidel také zde:

- cílem je společně porozumění problému a jeho vyřešení,
- hádka by měla proběhnout ve chvíli, kdy jsou na ni oba připravení, domluvení a partneři by měli být při hádce sami,
- partneři mluví o pocitech, které druhý vzbudil svým jednáním,
- je zakázáno zobecňovat – řeší se pouze konkrétní daná situace,
- nelze používat tvrzení dalších lidí,
- nelze útočit na věci a blízké osoby partnera,
- je třeba dát partnerovi slovo, aby se vyjádřil,
- v rámci sebereflexe se snažit najít svůj podíl na vzniklé situaci a uznat vlastní chybu a
- ideálně užívat já výrok (Haase, 2020).

Na emoce zaměřená terapie autorky Sue Johnson je řazena také do koncepce humanisticko-psychologické – její rámec tedy v mnohém vyzdvihuje již uvedené hodnoty. Základ tvoří emoce a jejich pojmenování, projevování a vztahová vazba, kterou potřebují mít partneři ideálně bezpečnou. Potřebují se ujišťovat, že partner je pro ně dostupný a tento pocit mu také dávat zpět. Pocit nedostupnosti vnímaný některým z partnerů je příčinou nesouladu ve vztahu. Johnson (2018) popisuje několik typických scénářů, jak k těmto situacím dochází – typicky zastávají partneři například roli pronásledovatele a toho, kdo se při pronásledování uzavírá, což vede u prvního z partnerů jen k vytváření tlaku větší intenzity. Emoce, které se objevují, párový terapeut uznává a učí partnery, aby své emoce uznávali také u partnera a aby se nepouštěli do stejného „tance“, který vede k pocitu bezmoci a odpojení od partnera – pocit, kdy se necítíme s partnerem v bezpečí. Terapie zaměřená

na emoce nemá za cíl pátrat po zraněních v minulosti, ale věří, že **korektivní zkušenost ve stávajícím čase má sílu hojit stará zranění**. Důležitým tématem je zranitelnost a její přijetí, neboť je ve vztahu i v životě přítomna. Cílem terapie je obnovení bezpečné vazby mezi partnery (Herb, 2021).

Do konceptu humanistické psychoterapie patří také Gottmanova metoda párové terapie. Konkrétně je dle Kratochvíla (2014) řazena často do společného konceptu s terapií zaměřenou na emoce. Gottmanova metoda párové terapie je postavena na řadě výzkumů, které provedli Gottmanovi se svými spolupracovníky, s nimiž společně vytvořili systém, na jehož základě dovedli předpovědět, zda dojde v případě konkrétního páru k rozpadu partnerství či nikoliv.

Gottman & Silverová (2015, s. 49) popsali následující „čtyři jezdce apokalypsy“, jejichž výskyt v rozhovoru předznamenává zhoršenou kvalitu a životaschopnost vztahu. Jde o prvního jezdce – kritiku, typicky doplněnou o větu v duchu „*Jsi normální?*“ (Gottman & Silverová, 2015, s. 49). Dále jde o pohrdání, které je označováno jako druhý jezdec a je spojované s pocitem nadřazenosti nad partnerem – v tomto pojetí jde o formu neúcty. Třetím jezdce apokalypsy je defenzivnost – popsána jako určitá forma útoku či obviňování partnera – vyjádřené spojením „*Problém není ve mně, je v tobě*“ (Gottman & Silverová, 2015, s. 53). Posledním jezdce je tzv. zazdívání – je to prakticky odpojení jednoho z partnerů, ve které vyústil výskyt všech předchozích jezdců apokalypsy. Je to situace, kterou partneři někdy popisují jako zeď v komunikaci (Gottman & Silverová, 2015).

Z dalších koncepcí párové terapie lze uvést například systémovou párovou terapii, racionálně edukativní párovou terapii, hodnotové pojetí párové terapie či syntetické pojetí párové terapie (Kratochvíl, 2014). Poměrně často se také setkáváme s integrovanými pojetími párové terapie (Beyrami et al., 2024) či s párovou terapií zaměřenou na řešení (Zatloukal, 2023).

Dalším tématem, které na tomto místě popíšeme, je **průběh párové terapie** – ten se v rámci jednotlivých terapeutických konceptů téměř neliší nebo liší zcela minimálně. Pavel Rataj (osobní sdělení, 5. června 2023) uvádí, že **zásadní je již samotné rozhodnutí začít problém ve vztahu řešit** a vyhledat párovou terapii. Jde o rozhodnutí, ke kterému se některé páry neodhodlají přesto, že jde stále o méně nákladné (emočně i finančně) řešení, než je například rozvod. Důvodem, který umožňuje z hlediska autorů toto srovnání, je prokázaná vysoká efektivita párové terapie. Aktuální výzkumy se zaměřují na efektivitu párové terapie v rámci jednotlivých terapeutických směrů – pro ilustraci uvádíme informaci z výzkumu Beasleyho a Agera (2019), kteří objektivizovali zlepšení vztahů párů absolvujících terapii zaměřenou na emoce, a i s časovým odstupem referovali o zlepšení kvality vztahu. Významné zlepšení se týkalo třech čtvrtin účastníků výzkumu. Obdobnou efektivitu párové terapie uvádí také behaviorální párová terapie (Hahlweg et al., 2016). Efektivita je v těchto případech zkoumána u klientů, kteří do párové terapie vstoupili dobrovolně, nikoliv v případech terapie nařízené soudem či vyžadované odborem sociálně-právní ochrany dětí tak, jak to umožňuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Prvnímu terapeutickému sezení obvykle předchází tzv. „první poradenský kontakt (telefonicky, e-mailem nebo osobně)“ (Baštecká et al., 2013, s. 21), cílem je zjistit, že klienti jsou vhodnými kandidáty pro poskytovanou službu a poskytnout jim základní informace týkající se organizace párové terapie (kde služba sídlí, s kým se setkají, jaká je délka terapie a její cena, a také zda mají na terapii přijít společně či nejprve sami jednotlivě) (Baštecká et al., 2013).

Pro terapeuta začíná terapeutická práce před příchodem klientů – pokud s klientem hovořil terapeut již při objednání, přemýšlí nad různými hypotézami, které se klientů týkají. V rámci prvního osobního kontaktu lze klientovi také sdělit, že jde o *„vzájemné posouzení, na základě kterého, se obě strany začínají rozhodovat, jestli terapie může být užitečná“* (Joyce & Sills, 2024, s. 13).

Kollár a Přenosilová (2014) uvádí, že v některých případech nechávají volbu, zda klienti chtějí na úvodní konzultaci přijít každý sám, nebo společně na nich samotných. Výhodu individuálních sezení vnímají zejména v lepším vytvoření bezpečného prostředí, což, jak uvádí Joyce a Sills (2024), je hlavním úkolem terapeuta. Zároveň Kollár a Přenosilová uvádí, že **považují za vhodnější, pokud se prvního terapeutického sezení účastní oba partneři společně** – nevzniká pak situace, kdy klient řekne párovému terapeutovi informaci, kterou následně klient odmítá sdílet s druhým partnerem. Je tedy výhodné držet se věty *„Klient chce pracovat na partnerském vztahu, proto je nutné realizovat párovou konzultaci“* (Kollár & Přenosilová, 2014, s. 144).

V rámci uvedeného posouzení se odehrává také představení terapeuta a vytvoření společného místa pro spolupráci – párový terapeut obvykle představí sebe a metodu, kterou pracuje, domlouvá se na oslovení v rámci terapie, ptá se na očekávání klientů (Baštecká et al., 2013, s. 22). Někteří terapeuti v rámci sezení snímají také anamnestická data (Šlepecký et al., 2018).

Klienty by párový terapeut měl také již v rámci úvodní konzultace upozornit na to, že mohou pozorovat zhoršení svého psychického stavu, nebo vztahu obecně. Důvodem je, že dochází k uvědomování a odkrývání náročných témat (De Smet et al., 2024; Kollár & Přenosilová, 2014).

Párový terapeut by měl také seznámit klienty s pravidly komunikace tak, aby byl v rámci terapie zajištěn bezpečný prostor pro oba partnery a zjistit, jaká jsou očekávání páru ve vztahu k terapii. Terapeut v tuto chvíli pracuje s partnery na tom, jaké cíle a

očekávání lze považovat za reálné a jaká očekávání nelze naplnit (Baštecká et al., 2014). Cíl terapie, který je výsledkem dohody mezi klienty a párovým terapeutem, by měl být přesně stanoven, stejně jako kritéria posouzení, zda se jej podařilo naplnit, včetně termínového ohraničení (Šlepecký et al., 2018).

V některých případech je i jediná konzultace dostatečná, v jiných případech naopak můžeme dojít také k „*legitimnímu výsledku, a sice uvědomění, že ve vztahu není možné dále pokračovat*“ (Kollár & Přenosilová, 2014, s. 146).

Po první párové terapii, v případech, kdy se rozhodne párový terapeut spolu s klienty v terapii pokračovat, **následuje proces, jehož cílem je dosahování cíle terapie** (Baštecká et. al, 2013). V rámci této části terapie lze očekávat nejvíce odlišností – zejména proto, že v této části lze terapeuticky pracovat na pestré paletě cílů a obtíží (Johnson, 2020). Více se párové terapii dle jednotlivých zakázek na tomto místě nevěnujeme. Jen toto téma by vydalo na samostatnou kvalifikační práci a zároveň vedle hlavního cíle párové terapie se během párové vynořuje něco, co můžeme označit jako tzv. mikrozakázky – tedy situace, kdy pár potřebuje v daném sezení probrat určité téma, které nemusí s hlavním cílem příliš souviset (Baštecká et al., 2014; Johnson, 2020). Často se tedy odchýlíme od hlavního cíle a následně se ujišťujeme, jaká je zakázka terapie (Johnson, 2020).

Také je důležité si uvědomit, že nejen párový terapeut, ale také klienti pracují nejen v rámci terapeutických sezení, ale důležitou součástí je také práce mezi jednotlivými konzultacemi (kdy se například vracíme k řečenému obsahu, reflektujeme dosavadní spolupráci a cíle do budoucna, vynořují se vzorce v soužití klientů, hledáme řešení aj.) a také po terapeutickém sezení, kdy terapeutický proces doznívá a kdy je vhodné zpracovat také záznam z terapeutického sezení (Baštecký et al., 2013; Joyce & Sills, 2024). K obsahu nebo spíše procesu, který probíhá, zmíníme také, že párová terapie nehledá viníka, ale zabývá se v této fázi hlavně procesem, který probíhá mezi partnery. Měla by se věnovat nejen tomu, co hodnotíme jako patologické, ale upozorňovat ve vztahu na zdravé fungující oblasti (Zinker & Cardoso-Zinker, 2001).

V rámci celého průběhu párové terapie a také po jejím ukončení je důležité zachovávat pravidla párové terapie. V první řadě jde o neutralitu či dle našeho názoru vhodnější „*stranění oběma partnerům*“ (Knop & Zemanová, 2014) a „*nevytvářet podněty pro fantazie o koalici, které má tendenci si vytvářet každý z páru. Klienti mohou mít*

představu, že jsme jako terapeuti na něčí straně, někoho upřednostňuje, někdo je podle nás méně a někdo víc zodpovědný za současnou situaci a podobně“ (Kollár & Přenosilová, 2014, s. 144). Proto je vhodné vyzkoušet si možnost vést párovou terapii v terapeutické dvojici (ideálně muž a žena) (Kollár & Přenosilová, 2014). Samotné **ukončení terapie** probíhá, pokud se jeden z partnerů nebo oba rozhodnou nadále nespolupracovat či pokud dojde k naplnění cíle terapie (P. Rataj, osobní sdělení, 5. června 2023) případně pokud dojde k pominutí situace (Baštecká et al., 2013).

Přechod do individuální terapie jednoho z partnerů je sporným tématem, ale je možný rovněž jen se souhlasem druhého z partnerů, neboť v praxi omezuje situaci, kdy by se do párové terapie chtěl pár navrátit, což se občas stává (P. Rataj, osobní sdělení, 5. června 2023).

Také terapeut může ukončit spolupráci s klienty – činí tak například při „*porušení pravidel služby*“ (Baštecká et al., 2013, s. 16), v takovém případě je dobré klientům vysvětlit důvody, které k tomuto skončení vedly (Baštecká et al., 2013; Joyce & Sills, 2024).

Ukončování je důležitou součástí párové terapie a pokud je to možné, je vhodné mu věnovat samostatnou hodinu, během které vyhodnotíme spolupráci, snažíme se o podporu přínosu, kterého partneři prostřednictvím terapie dosáhli, dáváme a pojmenováváme prostor pro další rozvoj a zřetelně uzavíráme dosavadní spolupráci jako ukončenou (Baštecká et al., 2013).

2 MONOGAMIE A KONSENSUÁLNÍ NEMONOGAMIE

V této kapitole jsou vymezeny pojmy monogamie, nemonogamie a konsensuální nemonogamie. Popsány jsou také jednotlivé formy konsensuálně nemonogamních vztahů.

Na obecné rovině je třeba říct, že o schopnosti a přirozenosti člověka žít v monogamii se dlouhodobě vedou diskuze v rámci laické i odborné veřejnosti. Každý člověk vychází ve své vztahovosti z celé řady faktorů, které ho ovlivňují, ať jde o modely vztahů, které jsme viděli v dětství, typ vazby, který máme k rodičům, jejich výchovu, zkušenosti ve vztazích, kulturně danou normu či náboženské smýšlení – některé se mohou navíc v mnohém překrývat (Slaměník et al., 2019).

Pojem **monogamie** má řecký původ – jde o složeninu slov *monos* (v překladu jediný) a *gamos* (přeloženo jako sňatek) (Justoň, 2017) a je definována dle Hartla a Hartlové (2019) **jako párové soužití dvou osob – zpravidla muže a ženy**. Na vymezení monogamie pouze v rámci heterosexuálních párů ale nepadají mezi autory jasná shoda a za monogamní soužití tedy v určitém odborném kontextu lze považovat i páry homosexuální. Možný (2008) uvádí specifický rys této formy soužití, a to **zákaz sexuálních styků mimo partnerství**.

V živočišné říši se vyskytuje monogamie v menšině živočišných druhů, zároveň je vnímána jako výhodná forma soužití zejména kvůli společné péči o potomky (Hartl & Hartlová, 2019).

Wright (2004, citováno v Hartl & Hartlová, 2019) má za to, že monogamie je forma soužití, která je výhodná zejména pro muže nízkého socioekonomického prostředí, protože v polygynii (pozn. kde by jeden muž měl možnost mít více žen) by se těmto mužům nedostávalo žen, které by volily muže, kteří by měli lepší společenský status a přístup ke zdrojům.

V souvislosti s proměnami společnosti se pojí k monogamii přídavná jména jako **monogamie sekvenční, sériová či opakovaná** – upozorňují nás na to, že člověk má

v určitém období života jednoho partnera (žije tedy monogamně), ale vztahy mohou během života začínat a končit – což může být spojeno i s formálními akty, jako je uzavření manželství či jeho ukončení – rozvod. Nepředpokládá se tedy, že jediný monogamní vztah bude celoživotním soužitím (Stanley et al., 2006).

Monogamie (v evropské kultuře obvyklá forma soužití) je někdy označovaná jako základ rodiny (Možný, 2008). Také z těchto důvodů je monogamie chráněna a podporována legislativními normami a někteří zastánci nemonogamie se cítí být poškozeni tímto zákonným a společenským nastavením (Füllgrabe & Smith, 2023).

Monogamii můžeme také vymezit vůči jejímu protikladu – nemonogamii (Justoň, 2017).

Nemonogamii je náročné definovat, na obecné rovině jde nejčastěji o formu vztahu, kde dochází obvykle k sexuálním či romantickým kontaktům nejen v primárním partnerství, ale i mimo něj (Scoats & Campbell, 2022). Pojem primární partnerství nebo primární vztah vyjadřuje nerovnost jednotlivých vztahů v nemonogamním uspořádání. **Obvykle se mluví o vztahu primárním, který je ostatním vztahům nadřazený**, případně také o úrovni vztahu sekundárního či terciárního. Tuto terminologii spojuje Balzarini et al. (2017) v rámci nemonogamních vztahů hlavně s polyamorií, kde předpokládáme, že vztahy vznikají na základě emočního připoutání (nikoliv pouze za účelem sexuálního dobrodružství, jak je tomu například v rámci swingování a dalších forem viz. níže) a zahrnuje vyšší míru závazku (Moors et al., 2015). Kratochvílová (2024) uvádí v tomto kontextu také termín *nesting partner*, což lze přeložit jako partner pro „hnízdění“ čímž se specificky v polyamorii vyjadřuje záměr žít právě s tímto partnerem/partnerkou (případně tvořit rodinu).

Kratochvílová (2024) zároveň uvádí, že je diskutabilní, zda je hierarchická forma uspořádání vztahů etická.

Konsensuální nemonogamie je zastřešující pojem pro různé formy vztahového uspořádání, které není založeno na monogamním soužití a je realizováno na základě konsensu – vědomí všech zúčastněných o tom, že vztah je nemonogamní – otevřený. Právě konsensus odlišuje tento pojem od nevěry. Někdy se proto také pro konsensuální nemonogamii užívá pojem etická či odpovědná nemonogamie (Scoats & Campbell, 2022) často ve srovnání s nevěrou, kterou popisujeme níže.

Nevěra je v kontrastu ke konsensuální nemonogamii pestrá paleta forem mimopartnerského vztahu, který je poměrně častým tématem, které je řešeno v párové terapii. Může jít o nevěru zahrnující jednorázový sexuální kontakt, emocionální kontakt mimo partnerství až po déletrvající vztah – někdy označovaný jako vztah paralelní – k původnímu partnerskému vztahu. Jak uvádí Kratochvíl (2014, s. 174) „*všechny druhy nevěř ohrožují partnerství.*“ Totéž potvrzují (Shrout a Weigel 2018; Apostolou et al. 2019) další výzkumy, které potvrzují, že nevěra často vede k rozpadu manželství. Zároveň s ní někteří pároví terapeuti pracují jako se symptomem. Je třeba si uvědomit, že k nevěře může docházet i v nemonogamních svazcích (P. Rataj, osobní sdělení, 5. června 2023). Protože nevěra je pojem, který považujeme za poměrně snadno představitelný, vrátíme se na tomto místě zpět k tématu konsensuálně nemonogamních vztahů.

To, co odlišuje jednotlivé typy konsensuálně nemonogamních vztahů, je způsob, kterým je vztah partnerů otevřen pro další osoby. Podle Rolederové (2024) s tím souvisí také míra závazku mezi partnery, potřeba komunikace a také nastavení pravidel fungování, které může být náročnější než v klasickém monogamním vztahu, vzhledem k tomu, že míra rozmanitosti je větší než v monogamním vztahu (Moors et al., 2015).

Pro bližší objasnění konsensuální nemonogamie je třeba vymezit, že i v této formě vztahu lze být nevěrný (Knaupii, 2021). Pro ilustraci uvedeme příklad, kdy k takové situaci může dojít – s partnerem, se kterým žijeme v primárním vztahu v polyamorii, je stanoveno explicitně pravidlo, že můžeme mít sexuální dobrodružství mimo vztah, ale musí to být nejdříve odsouhlaseno v rámci primární dvojce. Pokud se například stane, že tento záměr s druhým člověkem není komunikován, ale k sexu dojde například po požití alkoholu na vánočním večírku, jde o nevěru.

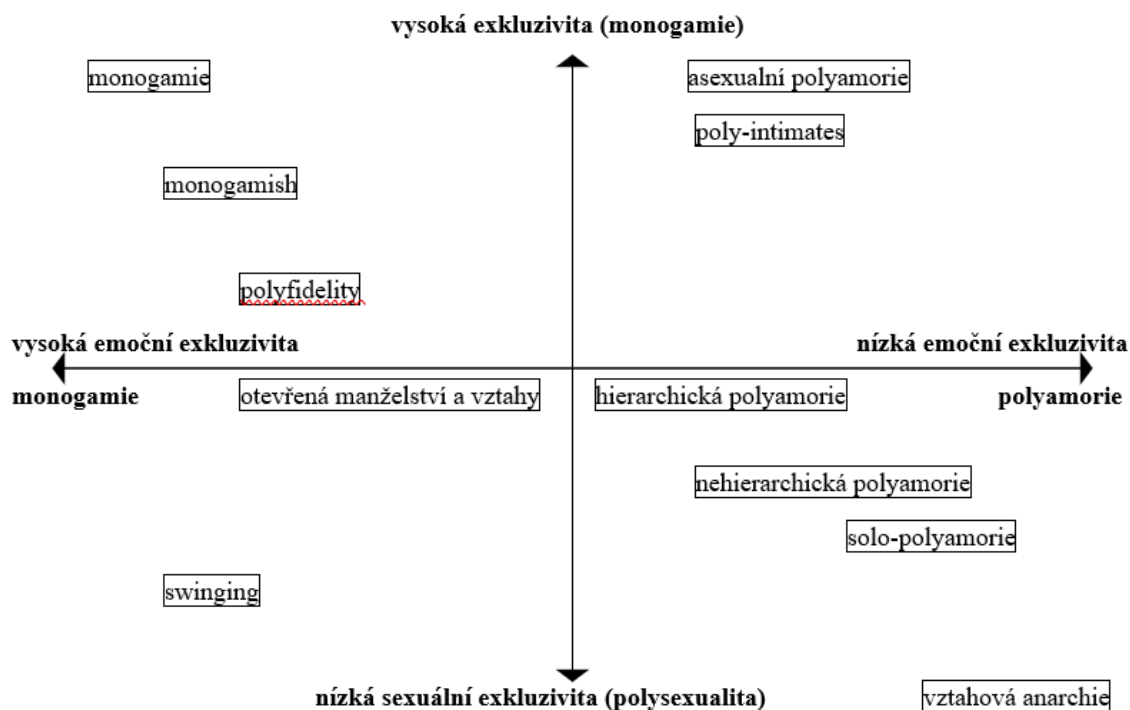
Typy konsensuálně nemonogamních vztahů dle Hardyho a Eastona (2017):

- **Otevřený vztah** – otevřenost partnerství je zejména v oblasti sexuálních zážitků – druhý z partnerů nemusí být sexuálním aktivitám zpravidla přítomen jako je tomu u swingování.
- **Polyamorie** – je forma konsensuálně nemonogamního vztahu, kde má člověk více než jednoho partnera, se kterým zažívá citovou blízkost. Vztahy zde mohou být hierarchické (kdy máme jeden primární vztah nadřazený ostatním), nebo nehierarchické. Nehierarchické uspořádání klade důraz na rovnost mezi partnery a autonomii každého jednotlivce.

- **Swinging** – jde o vyhledávání čistě sexuálních zážitků mimo primární vztah
– může zahrnovat například výměnu partnerů, návštěvy tzv. swingers party
– obvykle se do aktivit zapojují oba partneři primárního vztahu, druhý člověk je obvykle aktivitám druhého z partnerů přítomen. Opět je zdůrazňována komunikace a vyjádřený souhlas všech zúčastněných stran (Rolederová, 2024).
- **Vztahová anarchie** – je pak nejméně strukturovaná forma konsensuálně nemonogamních vztahů. Vztahy v rámci ní nejsou hierarchizované, dalo by se v extrému říct, že ve vztahové anarchii nejsou rozlišeny různé formy vztahů a snaží se o minimalizaci nastavení pravidel (Kratochvílová, 2024).

Dělení konsensuálně nemonogamních vztahů je pochopitelně více. Pro ilustraci uvádím ještě grafické znázornění dělení vztahových formátů od Jessicy Fern (2020, s. 103, praveno).

Obrázek 2: Schéma vztahů

K termínům, které jsou uvedeny nad rámec předchozího dělení, zde uvádíme ještě stručné definice, většina pojmů nemá zažitý český ekvivalent:

- Monogamish – znamená, že se pár identifikuje jako monogamní, ale za určitých obvykle striktních pravidel lze mít mimo primární vztah sexuální kontakt, nikoliv však romantický.
- Polyfidelity – skupinový vztah, u kterého se předpokládá citový závazek a polykula (skupina partnerů), která si je navzájem mezi sebou věrná a neočekává se změna personální struktury, což je základní rozdíl od polyamorie, kde je možné zapojení nových jedinců do stávající struktury (Jeff, 2017).
- Solo polyamory – zahrnuje formu polyamorie, kde jedinec má vztah s více osobami, k žádné ale není připoután např. společným bydlením a jedinec takto žijící si i přes vztah zachovává silnou míru vlastní autonomie.
- Poly-intimates – jsou zvláštní kategorií, která zahrnuje sexuální exkluzivitu a zároveň možnost mít blízké intimní vztahy s dalšími osobami, které ale nejsou sexuální (Fern, 2020).

Pro doplnění ještě uvedeme, že pokud mluvíme o konsensuálně nemonogamních vztazích – nemůžeme v některých případech mluvit o páru (pouze v pojetí páru primárního, sekundárního či terciárního), ale užívá se pojem polykula – ta označuje uskupení partnerů v polykule a může mít různé formace.

Za základní formace polykul považuje Plecítá (2017, s. 66):

- „Quad – polykula, která čítá čtyři členy. Jejich vzájemné vazby mohou být různé.
- Triáda – Tři partneři, kteří mají vztah spolu navzájem.
- Věčko – Tři partneři, kteří nemají vztah spolu navzájem. Jeden partner má dva různé partnery, kteří spolu nejsou vzájemně ve vztahu.“

Znalost terminologie může být pro psychology velmi užitečná, aby se dokázali v tématu zorientovat. Zároveň ale nelze zapomínat na to, že jde jen o určité nálepky, které pro klienty terapie obvykle nejsou důležité, mohou je zaměňovat a někdy je možná ani oni sami nemusí mít v určitém okamžiku přesně pojmenované a čitelné. Proto je důležité snažit se spolu s nimi zorientovat v tom, co je pro ně ve vztahu důležité, jak jim ve vztahu je, jaké mají potřeby, jaká mají nastavena pravidla a hranice a jak vztah žijí, případně jim pomoci se v celé situaci cítit lépe (Kaupii, 2021).

Další varianty forem konsensuálně nemonogamních vztahů jsou uvedeny v příloze č. 5, tato práce se dále zabývá primárně polyamorií.

3 POLYAMORIE A JEJÍ SPECIFIKA V PÁROVÉ TERAPII

V následující kapitole uvedeme již jen velmi stručně definice polyamorie a také specifik párové terapie s tímto typem vztahu.

3.1 Polyamorie

Jak bylo uvedeno dle definice Hardyho a Eastona (2017) – **polyamorie je jedna z forem konsensuální nemonogamie** s hierarchickou či nehierarchickou strukturou. Již na samotném začátku vztahu (nebo je to explicitně řečeno při jeho otevření dalším vztahům) je domluveno, že partneři mohou mít více partnerů (Edwards et al., 2023).

Klesse (2006) uvádí, že pojem vznikl jako složenina z řeckého poly (mnoho) a latinského amory (láska). V překladu tedy můžeme užívat pojem mnoholáska, který ale v tuto chvíli není českým ekvivalentem.

Podle Roledorové (2024) se nejčastěji jedná o vztah s více než jedním člověkem, který je založen na citové blízkosti spolu se sexuálními zážitky a předpokládá se tedy, že tyto vztahy mají dlouhodobější charakter. Z tohoto důvodu lze také předpokládat možný vstup právě této formy konsensuální nemonogamie do párové terapie (Edwards et al., 2023). Obdobně uvádí Klesse (2006), že základní rys polyamorie je závazek.

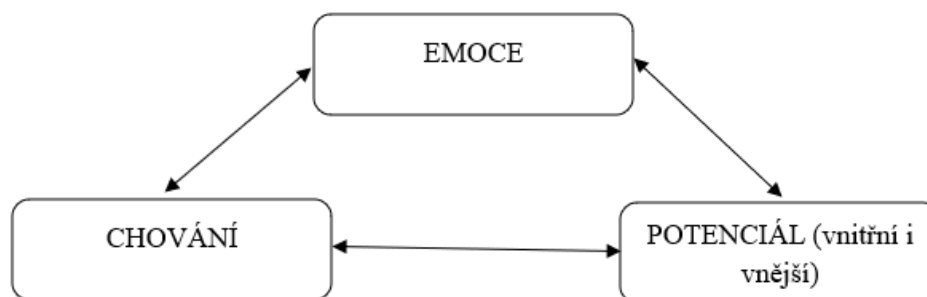
Vše ve vztahu by se mělo odehrávat v konsensu a být předem komunikováno (Roledorová, 2024), někteří autoři spekulují nad tím, zda je nehierarchická forma polyamorie etická (Kratochvílová, 2024). Ač by se to mohlo jevit překvapivé, jak uvádí Easton a Hardy (2017), velmi často se i v tomto typu vztahu setkáváme s žárlivostí.

Zároveň je třeba opět vnímat polyamorii jen jako určitý konstrukt, který slouží k našemu dorozumívání, ale pro klienty může znamenat téměř cokoliv, neboť nejsou svázáni povinností znát terminologii. Často navíc mohou být ve svých vztazích na pomezí určitých forem (Edwards et al., 2023; Bairstow, 2016). Je tedy dle našeho názoru důležité

ptát se klientů, s čím přichází, co je trápí a jak nastavili hranice a pravidla ve vztahu (Kratochvíl, 2014).

Cardoso a jeho spolupracovníci (2021) vytvořili tuto tematickou mapu kódů, která vznikla na základě laických definic pojmu polyamorie.

Obrázek 3: Tematická mapa týkající se definicí polyamorie

Zdroj: Cardoso et al., 2021, upraveno

Jednotlivé kódy se vzájemně ovlivňují a nevylučují a jde o klíčové oblasti, které pro účastníky výzkumu definovaly právě polyamorii. **Emoce** zahrnovaly především zažívání lásky či intimity a blízkosti ve spojení s různými lidmi, přičemž někteří z účastníků zmiňovali, že tyto pocity jsou zažívány ve stejné míře ke všem účastníkům vztahu. **Chování** se pak vztahovalo ke konkrétnímu chování partnerů – doteky, závazek a také souhlas s nemonogamním uspořádáním. Informanté obvykle spojovali polyamorii s dlouhodobějšími vztahy a také se vzájemným sexuálním chováním (Cardoso et al., 2021). Obdobně Lano a Parry (1995 in Klesse, 2006) popisují, že pro polyamorii je zásadní vědomí nemonogamie vztahu (vědomí tohoto chování), shoda a dlouhodobý závazek, ve výzkumu Cardoso a kolegů (2021) však šlo o většinový (nikoliv výhradní) názor, že mezi polyamorické vztahy nepatří ty, kde jde o náhodný jednorázový sexuální kontakt. Jde tedy o faktor, který se patrně bude profilovat v čase, neboť v krajním případě byl pojem polyamorie vnímán také jako synonymum ke konsenzuální nemonogamii.

Potenciál v kontextu polyamorie pak zahrnoval zejména možnost svobody a volby něco činit (potenciál vnitřní) a dále také potenciál přicházející z vnějšího prostředí – a sice variantu větší otevřenosti ve vztahu k prostředí – k dalším jedincům (Cardoso et al., 2021).

3.2 Specifika práce s klienty žijícími v polyamorii

Edwards et al. (2023) uvádí, že práce s klienty žijícími v polyamorii je pro párové terapeuty velmi náročná. Grunt-Mejerová (2019) ve svém výzkumu zjistila, že pohledy terapeutů na klienty žijící v nemonogamních vztazích jsou pohledy spojované s patologií či připsovanou nezdravostí těchto osob.

Proto, jak uvádí Edwards a kolegové (2023), je důležité, aby si terapeut uvědomoval své myšlenky, pocity a předchozí zážitky, které se pojí k nemonogamii a jeho předsudkům, protože jde o skutečnosti, které ovlivňují terapeutický vztah a díky jejich uvědomování a také díky supervizi dochází pároví terapeuti k dosahování a zvyšování kompetence práce s páry, které nežijí v monogamii.

Zároveň se dá předpokládat, že vzhledem k těmto okolnostem se budou klienti žijící v polyamorii setkávat s odmítnutím ze strany párových terapeutů (Nennie, 2020; Edwards et al., 2023).

Důležitou odlišností v párové terapii je také to, že se na rozdíl od monogamních vztahů terapeut nevyhýbá žárlivosti, ale naopak ji zvědavě zkoumá (Edwards et al., 2023). Pro párové terapeuty je velmi náročné udržovat spojení s více osobami. Knop a Zemanová (2014) uvádí, že udržování spojení je něco, co v párové terapii můžeme řešit tím, že máme dvojici terapeutů, kde se podle Kollára a Přenosilové (2014) snažíme stranit všem. Shoda s terapií mononormativních párů je v základním nastavení pocitu bezpečí, které s pocitem koalice mohou být významně ovlivněny (Edwards et al., 2023). Základní odlišností je také to, kdo je účastníkem terapie – v konsenzuálně nemonogamních vztazích může jít o skupiny větší než pár. Možnost pracovat s partnery individuálně v párové terapii je zachována a záleží na klientech a párovém terapeutovi, jak se rozhodnou s touto moností pracovat (Edwards et al., 2023). Pavel Rataj (osobní sdělení, 5. června 2023) například postup individuální práce s partnery obecně nedoporučuje a preferuje od počátku začlenit všechny členy vztahu.

Edwards a kolegové (2023) také mluví v souvislosti s nemonogamními vztahy o právu veta, a sice právu odmítnutí. Toto právo je ale dle názoru autorky přítomno také v monogamních vztazích, byť není takto explicitně označeno a patrně může mít jiný obsah.

Se vztahy, které nejsou monogamní, se pojí tzv. švédský stůl, který zahrnuje témata, se kterými se partneři v těchto vztazích často musí vypořádat, pojmenovávat je

a nastavovat jim hranice a pravidla. Tento výčet není zdaleka kompletní, ale pro ilustraci témat, které mohou být vnímána jako specifická, je dostačující:

- hlavní partnerství – manželství a s tím související právní status – kdo ze skupiny partnerů jej má,
- jak je celá partnerská síť prezentována navenek,
- finance – jejich sdílení, jak je rozdělené, kdo co hradí a za co je odpovědný,
- emoční intimita – s kým je navázána, jaká témata můžeme s partnerem sdílet, můžeme sdílet také informace o dalších účastnících apod.,
- sexuální oblast – jaké praktiky může dotyčný s konkrétním dalším člověkem realizovat, je v pořádku například líbání, sex bez ochrany apod.,
- bydlení – kdo s kým sdílí obydlí a
- kdo pečuje o děti, zvířata, jak je péče rozdělena například v nemoci (Lawrence & Orr, 2016).

V terapii pak můžeme vyzvat klienty k zamyšlení nad tím, v čem tkví exkluzivita jednotlivých partnerů a také co pro ně jádrem vztahu (Rolederová, 2024). Zároveň nemonogamní formy soužití tedy vyžadují vyšší míru komunikace o samotných základech vztahového uspořádání, ani tato skutečnost se ale nemusí týkat výhradně této skupiny osob (Edwards et al., 2023), ale zmíněný švédský stůl tuto odlišnost zrcadlí.

Levine et al. (2018, citováno v Edwards et al., 2023) také uvádí, že do konsensuálně nemonogamních vztahů častěji vstupují homosexuálně orientované vztahy než vztahy heterosexuální, což s sebou velmi pravděpodobně nese také specifická témata týkající se například vystupování na veřejnosti, téma rodičovství aj. Na druhou stranu výzkumy ukazují, že lidé žijící v určité formě konsensuálně nemonogamních vztahů se osobnostně příliš neliší od běžné populace. To zkoumá také výzkum Flickera a Barbosy (2022). Ti se zabývali rozdílností osobnostních charakteristik osob žijících v nemonogamii a mononormativní většiny. Došli k závěru, že mezi těmito dvěma skupinami nejsou značné rozdíly v osobnostních charakteristikách. Na tomto základě se můžeme snažit dovozovat patologii nebo naopak nepatologičnosti tohoto jevu, což ale, jak uvádí Orel et al. (2020), nelze posuzovat často v danou dobu, nýbrž až s odstupem času. Lidé se vždy snaží postupovat správně, ale mají k dispozici pouze poznatky své doby. Je také otázkou autorky, jak bychom optikou dnešní vztahové terminologie bychom začlenili například hippies.

Bairstow (2016) mapoval, jaká témata a pokyny by měl dávat terapeut klientům, kteří zvažují možnost žít v nemonogamním vztahu. Tito klienti by se měli dle jeho poznatků cíleně vzdělávat o nemonogamii, identifikovat vlastní hodnoty a jejich souvislost a rozpory spojené s nemonogamií, definovat nemonogamii v rámci vztahu v páru, řešení nevěry, pokud je tématem, které přineslo možnost otevření vztahu, nevytváření fantazií, jak nemonogamie vztah ovlivní a uznání faktu, že otevření vztahu je trvalý stav. Základním úkolem terapeuta by tedy bylo ujištění se o tom, že partneři mají zejména dostatečnou edukaci v této oblasti.

3.3 Potřeby v terapeutické praxi

Potřeby v terapeutickém procesu párové terapie lze nalézt na obou stranách dialogu – tedy na straně klientů i na straně párového terapeuta či terapeutické dvojice.

Potřeby klientů, jak uvádí Knop a Zemanová (2014, s. 108) vycházejí z jejich pohledu dlouholetých párových terapeutů a lektorů každý jedinec „*znovu a znovu (nejen v terapii) hledá odpověď na otázku, proč žít v partnerském vztahu, i když je často tak bolestný a zraňující.*“. Zároveň přináší odpověď na tuto otázku, proč jsou lidé ve vztazích:

- „*patřit k někomu,*
- *naplnění potřeby či touhy po lásce, sdílení,*
- *zážitek a představa ochrany a podpory,*
- *naplnění potřeby uznání,*
- *naplnění potřeby sexuálního života,*
- *vzájemné možnosti v naplňování potřeb“* (Knop & Zemanová, 2014, s. 109).

Na potřeby se lze dle autorky dívat ze dvou různých pohledů. Na jedné straně se zdá, že není důvod, proč by jedinec nemohl nacházet plné naplnění potřeb v monogamním vztahu (ve výčtu nenacházíme potřebu exkluzivity, která by možnost plného naplňování potřeb v nemonogamním vztahu eliminovala). Na straně druhé nelze vyloučit, že v naplnění potřeb ve vztahu nevede více cest a jednou z cest může být pravděpodobně také nemonogamie.

Zatloukal (2023) definuje v kontextu terapie zaměřené na řešení potřebu klientů, aby terapeut v párové terapii propojoval jejich vzájemné perspektivy tak, aby se partneři měli možnost vzájemně se slyšet. Tato formulace mi připomněla spojení pana magistra

Haaseho (2020), aby klient kvůli formě sdělení neodmítl obsah sdělení partnera. Zatloukal (2023) dále uvádí, že jde dále také o potřebu akceptace, kterou vnímají nejen ze strany terapeuta, ale také ze strany svého protějšku. Terapeut je v roli určitého mediátora nebo facilitátora, od kterého potřebují partneři především kontrolu nad bezpečím a hranicemi v prostoru.

Z výzkumné části vyplynula celá řada dalších potřeb. Ze strany klientů jde například o potřebu nesouzení a nehodnocení. Ač Grunt-Meyerová (2019) uvádí, že terapeuti mohou vnímat klienty žijící v nemonogamních vztazích jako do určité míry patologickou populaci. V tomto ohledu je třeba zařadit mezi potřeby terapeutů také určitou otevřenost k odlišnosti či vlastní reflexi citlivých témat (Joyce & Sills, 2024). Pokud klienta párový terapeut vnímá v určitém poli jako nezdravého, je těžké si představit, jak naplňuje potřebu přijetí, bezpečí či uplatňuje nehodnotící přístup. Z jiného úhlu pohledu ale například klinická psychologie také pracuje s patologií i s uvědoměním toho, že jde o patologii (Zbytovský, 2023).

Co se týče potřeb terapeutů, Zbytovský (2023) často zdůrazňoval, že abychom mohli s klientem pracovat, musíme mít schopnost mu jako terapeuti porozumět a jeho pomyslný svět by měl být pro nás představitelný. Opland a Torrico (2025) zahrnují mezi potřeby terapeutů potřebu zachovávat si profesionální a etické hranice. Dle těchto autorů je nutné vnímat při hodnocení klienta také individuální a kulturní aspekt, který může v řadě případů poskytovat rámec vedoucí nás k negativnímu neodůvodněnému hodnocení klienta. Obecně je v tomto ohledu nutné kontinuálně se vzdělávat, což nás vede k většímu respektu a otevřenosti (Opland & Torrico, 2025).

Vzdělávání by se tak dle názoru autorky mohlo stát určitým odrazovým můstkem pro terapeuty, kteří přímo neodmítají terapeutickou práci s klienty nespadaajícími do konceptu monogamie. Nedostatečný náhled na naše vlastní témata a oblast protipřenosu může vést k nevědomému poškozování klientů (Zbytovský, 2023) či, jak uvádí Grunt-Meyerová (2019), ke zjednodušujícímu pohledu, kdy terapeut vede klienty žijící v nemonogamním vztahu k monogamii, která by pouze zdánlivě vyřešila jejich obtíže.

Na prvním místě v terapii musí stát vždy nejlepší zájem klienta (Zbytovský, 2023).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V teoretické části práce je představeno téma párové terapie a také definován rámec polyamorie – jedné z forem konsensuálně nemonogamních vztahů. Poukázali jsme na značnou variabilitu konsensuálně nemonogamních vztahů a také na skutečnost, že lidé žijící v těchto formách vztahů se mohou cítit diskriminováni a potýkat se s nepochopením ze strany většinové monogamně smýšlející společnosti.

Výzkumný problém stojí dle Hendla a Remra (2019) na samotném začátku realizace výzkumného projektu a vysvětluje, proč se výzkumník rozhodl tématem zabývat. Tento zájem může pramenit z několika důvodů – nedostatek dat k tématu, kterého si výzkumník povšimne, konzultace s dalšími odborníky či vlastní zkušenost. Může se jednat také o kombinaci důvodů či další zdroje inspirace.

V tomto případě pochází zájem z konzultací s dalšími odborníky (supervizních a intervizních setkání párových terapeutů) a také z profesní zkušenosti s polyamorií. Tyto konzultace ukázaly, že může být pro párové terapeuty náročné se k tématu polyamorie a potažmo ke klientům žijícím v polyamorii vztahovat a je otázkou, jaké jsou příčiny tohoto stavu a zda je něco, co by párovým terapeutům pomohlo při práci s touto klientelou.

Ještě před volbou samotného tématu diplomové práce jsme realizovali **pilotní studii**. V rámci této studie se podařilo prostřednictvím facebookové skupiny, která sdružuje osoby žijící v polyamorii, sdílet prosbu o kontaktování za účelem krátkého výzkumného interview. Jednotlivci byli seznámeni s účelem a tématem pilotní studie, jejich účast byla dobrovolná, nehonorovaná. Celkem jsme hovořili online s patnácti osobami, které žijí v polyamorii a mají zkušenost s párovou terapií.

V pilotní studii jsme došli ke zjištění, že se osoby žijící v polyamorii setkávají s nedostatkem párových terapeutů, kteří by byli ochotni je do terapie přijmout a pracovat s nimi. 8 osob mělo přímou zkušenost s odmítnutím párovým terapeutem – dostali informaci, že nepracují s klienty, kteří žijí v polyamorii. Další participant (3) měli

zkušenost s odmítnutím přijetí do péče bez informace o konkrétním důvodu nepřijetí. Participant, kteří byli přijati do párové terapie (4), pak hovořili o tom, že museli často vysvětlovat specifika svých vztahů a mají za to, že šlo o něco, co monogamní páry činit nemusí. Jde samozřejmě o velmi malý vzorek a data nelze zobecňovat.

Jsme přesvědčeni, že jde o téma pro klienty i párové terapeuty aktuální a relevantní.

Na základě výzkumného problému byl stanoven hlavní cíl výzkumu.

Hlavním cílem práce je popsat důvody, proč pároví terapeuti pracují (případně nepracují) s klienty žijícími v polyamorii.

Miovský (2006) uvádí, že po vydefinování výzkumného problému a cíle výzkumu je třeba zvolit otázky, které postihují celek, který má výzkum pojmout.

Výzkumná otázka 1: jaké zkušenosti mají pároví terapeuti s klienty žijícími v polyamorii?

Výzkumná otázka 2: co by potřebovali pároví terapeuti pro práci s klienty žijícími v polyamorii?

V rámci výzkumu vznikají dva základní okruhy tazatelských otázek: první okruh se týká toho, zda pároví terapeuti pracují s klienty žijícími v polyamorii a jakou mají zkušenost s prací s těmito klienty (případně také svou osobní); druhý okruh otázek se týká potřeb párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii.

S přihlédnutím k tématu jsou tazatelské otázky formulovány poměrně široce a otevřeně, abychom poskytli participantům co možná nejširší pole k možnostem odpovědi a dávali tak prostor v rámci polostrukturovaných interview k rozšíření tzv. jádra interview podle aktuálně získaných informací (Švaříček & Šed'ová, 2010).

Tazatelské otázky týkající se zkušeností:

- Přijímáte do párové terapie klienty, pokud žijí v polyamorii?
- Pracujete s klienty, pokud zjistíte po přijetí do párové terapie, že žijí v polyamorii?
- Jak pracujete v rámci párové terapie s klienty, kteří žijí v polyamorii?
- Jak se liší práce v párové terapii u klientů žijících v polyamorii od klientů žijících v monogamním vztahu?
- Jakou máte zkušenost s polyamorií v osobním životě?
- Jakou máte zkušenost s klienty, kteří žijí v polyamorii?

Tazatelské otázky týkající se potřeb:

- Co by vám pomohlo v terapeutické práci s klienty, kteří žijí v polyamorii?
- Co by podle vašeho názoru potřebovali pároví terapeuti k tomu, aby mohli pracovat s klienty, kteří žijí v polyamorii?
- Jaké jsou podle vás potřeby klientů žijících v polyamorii a přicházejících do párové terapie?

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Tato kapitola popisuje způsob a průběh realizace výzkumné části. Nejprve je popsán metodologický přístup a typ výzkumu. Následně popisujeme základní charakteristiky výzkumného souboru, způsob výběru participantů, kterými jsou pároví terapeuti, a následné metody sběru dat. Nutnou součástí je také podkapitola věnovaná etice výzkumu a způsobu zpracování a analýzy dat.

Vzhledem k povaze zkoumaného problému je zvolen **kvalitativní design**, neboť se zabýváme tématem polyamorie, které je aktuální a nedostatečně prozkoumané (Hendl, 2016) minimálně z pohledu párových terapeutů. V rámci výzkumu se snažíme o zachycení fenoménů, které mohou být jedinečné a také pravděpodobně jinými strategiemi těžko zachytitelné (Miovský, 2006), v tomto případě zejména z důvodu nepříliš velké populace párových terapeutů. Je pravděpodobné, že situace ohledně polyamorie a párové terapie se bude dále dynamicky vyvíjet a může být proto cenné ji zachytit právě v tomto čase.

Zvolena je podoba případové studie – konkrétně forma **vícepřípadové studie**, která nám umožní projít, popsat a analyzovat několik pohledů párových terapeutů a následně je propojit (Miovský, 2006 či Eger & Egerová, 2022).

Metoda případové studie zahrnuje „zkoumání (*studium*) osob, témat, jevů, problémů či program“ (Yount, 2006 in Chrastina, 2019, s. 63), přičemž „počet případů není konkrétně uveden nebo přesně vymezen či definován“ (Chrastina, 2019, s. 63). Počet se odvíjí od „saturace potřebnými daty (zpravidla směrem k výzkumné otázce) a od požadavku komparování dat mezi jednotlivými případy studie“ (Chrastina, 2019, s. 63).

Dle Egera a Egerové (2022, s. 239) je případová studie vhodná, pokud výzkumník formuloval výzkumnou otázku s využitím, proč a jak, dále také v případech, kdy se otázky „zaměřují i na proces, a nejen na výsledek.“ Další podporou je i skutečnost, že popisujeme současné události a procesy (Eger & Egerová, 2022).

5.1 Metody získávání dat

Pro získání odpovědi na již uvedené otázky slouží data získaná z polostrukturovaných interview s celkem čtrnácti párovými terapeuty realizované v období od srpna do listopadu 2024. **Bližší charakteristiky výzkumného souboru jsou uvedeny v jedné z následujících subkapitol.**

Polostrukturované interview je zvoleno, neboť umožňuje vedle tzv. jádra interview také určitou flexibilitu a možnost doptávat se také na otázky nad rámec, pokud se během interview objeví téma, které je zajímavé a vztahuje se k tématu práce (Švaříček & Šed'ová, 2010).

Interview se skládá z devíti otevřených otázek, které se zaměřují na dvě dílčí oblasti - 1. otázky týkající se zkušeností a 2. otázky týkající se potřeb. Oblasti mají různé rozložení množství otázek – první oblast má šest otázek, druhá pouze tři. Pro zajištění spolehlivosti a validity navrženého polostrukturovaného rozhovoru byla provedena pilotáž. Ta sloužila k otestování přesnosti a srozumitelnosti otázek a také k identifikaci případných nedostatků v průběhu rozhovoru a proběhla v červenci 2024.

Interview s párovými terapeuty probíhalo vždy v jejich pracovním prostředí po jejich standardní pracovní době pro zajištění klidného a nerušeného prostředí.

Přepis jednoho kompletního rozhovoru je uveden v příloze č. 4.

Interview trvalo v rozmezí 15–40 minut.

I vzhledem k tématu kvalifikační práce máme za to, že výzkum na takto citlivé téma, týkající se základního vztahového nastavení, nelze zcela očistit od osobního vztahového nastavení, kulturního vnímání normality, zkušeností z terapeutické praxe ani dalších znalostí. Po celou dobu výzkumu jsou tyto faktory reflektovány, včetně reflexe vlastních případů v rámci individuální i skupinové supervize. Této skutečnosti se vzhledem k riziku interview, kdy může dojít k „*ovlivnění odpovědí interakcí s tazatelem*“ (Eger & Egerová, 2022, s. 82), snažíme dát velkou pozornost.

Před začátkem interview jsme požádali participanty o stručné představení – základní informace týkající se věku, délky praxe, absolvovaného minimálně pětiletého terapeutického výcviku a ochoty hovořit o tématu polyamorie.

Všichni participanty poskytli písemný souhlas k nahrávání interview pro pozdější doslovnou transkripci.

5.2 Způsob výběru a charakteristika výzkumného souboru

Cílovou skupinou výzkumu jsou pároví terapeuti. Jsou to terapeuti, kteří se věnují ve své terapeutické praxi párové terapii a jak sděluje Rataj (osobní sdělení, 5. června 2023) jsou v tomto tématu také vzděláni. Jde o pouze o zlomek terapeutů z celkového počtu odborníků.

Mišovič (2019, s. 41) uvádí, že „základním krokem při studiu určitého tématu je definice kritérií, podle nichž výzkumník bude hledat aktéry, případy a vybírat je pro detailnější zkoumání.“ Základním kritériem je, aby participant terapeuticky pracoval s páry a měl v tomto ohledu již určitou míru zkušeností. Návazným kritériem je, že dotyčný má ukončený pětiletý výcvik v některém z etablovaných psychoterapeutických směrů, a to kvůli odbornosti participantů. Kritéria jsou tedy vydefinována následovně – pro zařazení do výzkumného souboru participant musí:

- mít ukončený minimálně pětiletý akreditovaný terapeutický výcvik a
- mít nejméně dva roky praxe v párové terapii.

Tyto informace jsme ověřovali ještě před započítím samotného interview spolu s ochotou hovořit o tématu polyamorie, které může být pro některé párové terapeuty velmi citlivé. Nikdo z párových terapeutů neodmítl účast ve výzkumu.

Participantů jsou vybráni s využitím nepravděpodobnostních metod výběru výzkumného souboru. V první řadě je užita **metoda záměrného výběru**, kdy dle Miovskeho (2006) cíleně vyhledáváme účastníky výzkumu, kteří splňují námi definovaná kritéria. Na tuto metodu navázala **metoda sněhové koule** – zde postupujeme od již získaných participantů k dalším potenciálním participantům, které nám participantů v našem výzkumném souboru mohou doporučit a splňují kritéria našeho výběru. V tomto případě jsou v rámci záměrného výběru osloveni kolegové pároví terapeuti, kteří spolu s autorkou práce prošli výcvikem v párové terapii. Tato skutečnost s sebou nese určitá rizika, zároveň téma konsenzuální nemonogamie nebylo v tomto terapeutickém výcviku probíráno a osobní stanovisko není kolegům známo. V rámci interview se snažíme o minimalizaci rizika, že budou participantů své výpovědi přizpůsobovat – omezit verbální i neverbální projevy, podporovat sdělení bez ohledu na osobní preference autorky.

5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Níže jsou popsány charakteristiky výzkumného souboru všech participantů, kteří se účastnili výzkumu a splnili vstupní kritéria pro zařazení do výzkumného souboru. Všichni participanté jsou seznámeni s tématem diplomové práce, podepsali informovaný souhlas (vzor je uveden v příloze č. 3) a dostali odpovědi na otázky, které potřebovali před nebo po interview zodpovědět. Participanté jsou seznámeni s informovaným souhlasem a stvrdili svým písemným podpisem také souhlas s nahráváním rozhovoru. Dále jsou ujištěni o tom, že v diplomové práci se všechny informace objevují v anonymizované podobě. Žádný z participantů nepožádal ani dodatečně o své vyřazení z výzkumu.

Celkem jde o 14 participantů – 3 muži a 11 žen ve věkovém rozmezí 29 až 59 let.

Účast ve výzkumu byla dobrovolná, nehonorovaná.

Tabulka 1: Základní charakteristiky výzkumného souboru

participující	pohlaví	věk	délka praxe	VŠ vzdělání v oboru
Adam	muž	53	14	psychologie
Alexandra	žena	32	3	psychologie
Alice	žena	45	9	psychologie
Bára	žena	40	12	sociální práce
Darja	žena	56	27	etopedie
Eva	žena	41	8	psychologie
František	muž	36	9	psychiatrie
Ida	žena	29	3	pedagogika
Ivana	žena	50	6	andragogika
Jakub	muž	38	4	sociální práce, psychologie
Jana	žena	36	5	psychologie
Karolína	žena	48	11	psychologie
Lucie	žena	38	8	psychiatrie
Marie	žena	59	26	psychologie

5.4 Etické hledisko a ochrana soukromí

V rámci výzkumné práce je zásadní dodržování etických standardů a principů. Hlavní etické pravidlo, které uvádí Mišovič (2019), tkví v tom, že všichni účastníci výzkumu jsou obeznámeni s tím, že jejich účast je dobrovolná a mohou od ní kdykoliv do doby tisku práce odstoupit. S těmito skutečnostmi byli účastníci výzkumu seznámeni ústně a také v rámci informovaného souhlasu.

Všichni participanti jsou seznámeni ještě před zahájením samotného interview s tématem, na které jsou později dotazováni a také s otázkami, které tvoří základ interview. Tyto kroky jsou činěny z důvodu, abychom předešli pozdějšímu odstoupení od účasti ve výzkumu a participanti věděli, že se budeme dotazovat na jejich postoje a názory týkající se polyamorie v párové terapii. Participanti jsou také seznámeni s tím, že pokud by na některou otázku nechtěli odpovídat, nemusí.

Veškeré informace o particpantech jsou převedeny do anonymizované podoby bezprostředně po proběhnutí interview.

K dalším zásadním krokům dle Babbie (2007, citováno v Miovský, 2006) patří principy důvěrnosti, zachování anonymity osobních údajů a citlivé zacházení s těmito daty. S ohledem na tuto skutečnost jsme se rozhodli, že po obhájení práce budou záznamy interview smazány, obdobně jako poznámky, které jsou tvořeny v průběhu interview.

Vzhledem k tomu, že s některými participanty nás pojí společný psychoterapeutický výcvik v párové terapii, zaměřujeme se také na to, aby se tato skutečnost neodrazila na získaných datech, toto riziko uvádí například Eger a Egerová (2022). V minulosti jsme se neseznamovali s vzájemnými názory na polyamorii, nejednalo se ani o téma, které je v rámci psychoterapeutického výcviku probíráno. Zároveň tuto skutečnost během celého výzkumu reflektujeme. Během interview minimalizuje autorka verbální i neverbální projevy, abychom participanty neovlivnili směrem, který by mohli vnímat jako žádoucí.

5.5 Metoda zpracování a analýzy dat

Pro analýzu dat je zvolena **tematická analýza dat**, „*která je považována za jednu ze základních a v současné době stále častěji uplatňovaných metod analýzy kvalitativních dat*“ (Eger & Egerová, 2022, s. 212). Hlavním účelem je najít témata a vzorce, které postupně identifikujeme a pomáhají nám postupovat směrem k zodpovězení výzkumné otázky (Eger & Egerová, 2022).

Postup tematické analýzy popisují Braun a Clarke (2006, citováno v Hricová et al., 2023, s. 138) v šesti následujících krocích, v praxi ale přístup vyžaduje neustále se vracet k předchozím bodům:

1. **Seznámení se s daty** – ještě přes tímto dílčím krokem v našem případě proběhla doslovná transkripce interview. Soubor, který vznikl, bylo nutné

opakovaně přečíst pro následnou analýzu. V rámci tohoto kroku „Výzkumník k datům přistupuje aktivně, hledá významy, vzorce, tvoří a zaznamenává si první kódy, které se mu již po tomto prvním pročtení vyjevují“ (Braun & Clarke, 2006, citováno v Hricová et al., 2023, s. 138).

2. **Generování počátečních kódů** – v této fázi je „vytvořen počáteční seznam kódů v datech. Kódy jsou většinou konkrétnější a užší kategorie. Výzkumník hledá opakující se vzorce“ (Braun & Clarke, 2006, citováno v Hricová et al., 2023, s. 138). V tomto výzkumu jsme vycházeli z počátečních kódů, během dalšího pročitání pak docházelo k tvorbě nových kódů. Níže je uvedena ukázka přiřazování kódů.

Tabulka 2: Ukázka kódování

Úryvek interview	Přiřazený kód
„Jde o konsenkvence toho, co to pro ně vlastně znamená, ale ano, pracoval bych s nimi, kdyby to tedy nebyla nevěra a byli by s tím opravdu všichni v pořádku a nebyl tam někdo, koho bych tam vnímal jako raněného, nerovnoprávného, zneužitého.“	důvody přijetí/odmítnutí klienta na straně terapeuta
„vzdělávání na specifika tohoto tématu.“	vzdělávání
„Myslím, že tam odlišnost není, alespoň ne výrazná.“	odlišnost párová terapie monogamie a polyamorie
„Nemám žádnou, v mém okolí se to nevyskytuje.“	polyamorie – osobní zkušenost
„Ne, nemám tak velkou kancelář, abychom se tam všichni vešli.“	důvody přijetí/odmítnutí klienta na straně prostředí

3. **Hledání témat** – jde o třídění a komparaci kódu do potenciálních témat. Cílem je, aby nedocházelo k překrývání mezi jednotlivými tématy a také je zásadní rozhodnutí, kam jednotlivé kódy logicky zařadit. Pomoci nám může grafické zpracování. V další tabulce je pro názornost uvedena tvorba zastřešujících témat.

Tabulka 3: Ukázka vytváření témat

Kód	Téma
důvody přijetí/odmítnutí klienta na straně terapeuta	přijetí/odmítnutí klienta
důvody přijetí/odmítnutí klienta na straně prostředí	
vzdělávání	
supervize	
statistiky	
osobní dobrá zkušenost s polyamorií	potřeby terapeutů
sebezkušenost týkající se polyamorie	
mít koterapeuta	
bezpečí (nestigmatizace)	
lásky	
pocit nesouzení, přijetí	
výhled do budoucna – pocit, že se s nimi počítá ve vztahu	potřeby klientů
zlepšit komunikaci	
pojmenovat problémy	
poskytnutí poradenství	

- Přezkoumání témat** – navazuje na předchozí proces a jde o ujasňování si hranic mezi tématy – procházíme již jednotlivé extrakty – tedy texty s přiděleným kódem a dochází k validizaci témat směrem k celému souboru. Dochází k opakovanému čtení celého našeho vstupního transkriptu a k ujištění, zda vše nutné je zachyceno.
- Definování a pojmenování témat** *témata jsou definována – a hledá se esence každého z nich, tedy jeho základ či hlavní myšlenka. Zvažuje se každé téma zvlášť a jejich vzájemné propojení. V tématech se mohou objevit různá subtémata*“ (Braun & Clarke, 2006 citováno v Hricová et al., 2023, s. 138).
- Sepsání zprávy** – jde o zprávu na základě vyskytujících se témat – v rámci této kvalifikační práce jde zejména o text prezentovaný v části výsledky výzkumného šetření (Braun, Clark, 2006 in Hricová et al., 2023).

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V předchozím textu je popsán cíl práce, výzkumné otázky, metodika tvorby a zpracování dat, etická rizika výzkumu a také je představen výzkumný soubor. Na tomto místě jsou nejprve deskriptivně popsány pohledy jednotlivých párových terapeutů, v návaznosti na ně je prezentována souhrnná analýza a odpovědi na výzkumné otázky.

6.1 Deskripce získaných dat

Níže uvádíme pohledy jednotlivých párových terapeutů na otázku polyamorie. Z důvodu citlivosti dat jsou data v anonymizované podobě a jména participantů jsou záměrně změněna.

6.1.1 Adam – *jde o to, co polyamorie vlastně znamená*

Adam vystudoval jednooborovou psychologii a terapeutické praxi se věnuje již 14 let. Terapii se nevěnoval vždy, pár let po studiu si od práce psychologa potřeboval „odpočinout“ a věnoval se psychologii práce.

Jeho základním psychoterapeutickým východiskem je přístup zaměřený na člověka.

Přijímá do párové terapie klienty žijící v polyamorii. Má za to, že to „*nemusí znamenat jiný obsah párové terapie než u monogamních klientů.*“ Zároveň je pro něho důležité, aby se jednalo o podobu vztahu, která **nikoho z účastníků nepoškozuje**, není tam někdo „*nerovnoprávný, zneužitý, raněný*“. Pokud by vnímal, že je ve vztahu někdo v této roli, vnímal by párovou terapii jako svou osobní kontraindikaci, v případě, že by zakázkou nebylo právě zrovnoprávnění této osoby.

Nepracoval by s nevěrou z důvodu profesionality – jde o jeho citlivé téma.

Adam má za to, že práce v párové terapii s klienty žijícími v polyamorii se řídí **zakázkou**, se kterou klienti přichází. Pravděpodobně by pracoval obdobně jako v individuální nebo párové terapii „*snažil bych se je otázkami nasměrovat, shrnoval, co říkají, snažil bych se to zkoumat a kladl důraz na to, aby dostali všichni stejně prostoru*

a měli naplněné potřeby. Všímal bych si toho, jak komunikují, co se děje v prostoru mezi námi. Asi by to nebylo jiné než jiná párová terapie.“ Ve shodě individuální a párové terapie konstatuje, že jako terapeut upozorňuje a „*nasvědčuje*“ to, co funguje.

Potenciál pro odlišnost vnímá u tématu žárlivosti a hranic. „*Vlastně je to hodně podobné – hodně je to o komunikaci, která je ale mnohem náročnější, protože je mezi více lidmi a každý tam třeba má nějaké své zájmy, které mohou jít proti zájmům dalšího člena skupiny. A myslím, že pro terapeuta je to vlastně hodně náročné na pozornost, distribuci prostoru, mapování – neztratit se nějak v tom prostoru.*“ Více se také podle Adama musíme ptát na to „*jak to mají*“ – protože nejde o monogamní vztah v jehož normalitě většina z nás vyrostla. „*Myslím, že pro nás terapeuty je u nich netypické, že **snáze ukončují vztahy.... mají náhradní.***“

Zkušenost s polyamorií má Adam dosud jen osobní – nikoliv vlastní, ale předanou – z předchozího zaměstnání. V rámci této zkušenosti došlo k otěhotnění jedné z žen a partner si vlivem polyamorie nebyl jistý svým otcovstvím a ovlivnilo to jeho vztah k dítěti. **Adam tedy vnímá tuto osobní zkušenost jako negativní.**

V rámci terapeutické praxe se s polyamorií nesetkal ani v individuální ani v párové terapii.

Ohledně **potřeb terapeutů** pro terapeutickou práci s klienty – jde o vzdělávání, určité odborné vědomosti, edukace a kvůli distribuci pozornosti si není jistý, zda by pro něho konkrétně (nebo obecně) nebylo výhodné mít koterapeuta.

Stran **potřeb klientů** žijících v polyamorii se domnívá, že jde o potřebu „*nebýt souzeni a odsouzeni.*“ Dále také potřebují, aby se jim dostalo **praktických rad**, které je posunou kupředu v oblasti komunikace a kvalitnějšího naplňování potřeb svých i partnera.

Na závěr Adam ještě vznesl myšlenku, zda opravdu klienty žijící v polyamorii my jako pároví terapeuti máme. V tuto chvíli nemá terapeutickou zkušenost, a i když jde o téma z jeho pohledu aktuální a lákavé, není si v případě jeho praxe jistý **návratností investice do vzdělávání.**

6.1.2 Alexandra – asi bych nebyla schopná nějakého požehnání

Alexandra je psychologka, které je v době realizace rozhovoru 32 let. Má ukončený pětiletý výcvik v kognitivně-behaviorální terapii. Délka její dosavadní praxe činí 3 roky.

Klienty, kteří žijí v polyamorii, by do terapie **nepřijala**, „*necítím se na to odborník*“. Pokud by se ukázalo, že klienti žijí v polyamorii během terapie, v případě, „*že by šlo o 1. nebo 2. sezení a bylo by to pro mě nějak těžké, tak bych je odeslala jinam*.“ Pokud by ale byla spolupráce delší „*snažila bych se zjistit, co potřebují a jak s tím můžeme pracovat. Představuji si, že když to neřeknou hned, je za tím nějaká obava, nebo stigma. Ale asi bych nebyla schopna nějakého požehnání ve smyslu, že pokud bych vnímala, že polyamorii jen kryjí něco jiného, nějakou nezralost, to že nejsou schopni jít ve vztahu do zranitelnosti, zkrátka to, že je to nějaké vyhyčivé chování, tak bych to asi nějak pojmenovávala. A pokud by se za to styděli, tak i zkoumat, co je za tím, že jim to za to i tak stojí, i když se pak stydí*.“

Ohledně terapeutické práce Alexandra nečeká větší odlišnosti. „*Předpokládám, že by přišel nějaký z těch vztahů, co tam jsou, že by tam nebyli všichni, ale jen ti dva, kde zrovna něco vyvstalo a pracovala bych s tím vztahem mezi nimi*.“ Jinou výraznější odlišnost od párové terapie monogamních párů neočekává – zároveň uvádí, že **nemá profesní ani osobní zkušenost s klienty žijícími v polyamorii**.

Na otázky týkající se potřeb odpověděla Alexandra, že nemá cíl pracovat s klienty žijícími v polyamorii a téma považuje za pro sebe okrajové. K potřebám ostatních terapeutů uvedla: „*Možná někdo, kdo se tomu chce věnovat, tak by mu pomohlo nějaké vzdělávání*

a speciálně vyčlenění terapeuti pro tyhle klienty na tato témata. Aby bylo jasně předem dané, že o tom nějak ví a jsou s tím ok. Jako se všichni nemusí zabývat autismem, tak asi ani všichni nemusí být odborníci na nemonogamii.“

K potřebám klientů Alexandra uvedla, že by spíše potřebovali zjistit „*že to jde i jinak*“ a mít naplněné potřeby bezpečí, lásky a uznání. Variantu nemonogamního vztahu označila za „*komplikování si života*“.

6.1.3 Alice – je potřeba mít větší terapeutickou místnost

Alici je 45 let a má 9 let praxe na pozici poradenského a terapeutického psychologa. Alice má několik dětí, a tak svou praxi vykonávala vždy s delší prodlevou a nepracovala nikdy v režimu plného pracovního úvazku. Má svou privátní psychologickou praxi ve městě střední velikosti.

Kromě terapeutického výcviku v přístupu zaměřeném na klienta se věnuje také supervizi, koučinku a doprovázení umírajících a jejich blízkých.

Alice **přijímá do párové i individuální terapie klienty žijící v polyamorii**. Pokud se skutečnost, že žijí v polyamorii, vyjeví během terapie, je to pro ni cenná informace o tom, že se již podařilo navázat s klientem vztah založený na důvěře.

Stejně jako se všemi klienty je pro ni na úvod důležité nastavit s klienty pravidla spolupráce (cena, čas, pravidla omlouvání, ale také to, že s nimi **nehovoří v nepřítomnosti druhého partnera**, který je v párové terapii). „*Pak si ověřím si, kdo všechno ví o těch vztazích, jakým způsobem došlo k tomu konsensu, jestli mají nějaká pravidla a jaké mají hranice. Reaguji na to, co tam vyvstane, ať už verbální nebo neverbální úrovni, jsou to indicie.*“

V terapeutické práci je pro ni důležité hledat příčinu toho, co je přivedlo do terapie. „*Když jsou v terapii dva, tak proč právě tito dva.*“ Z toho, jaké téma se vyjeví, pak odvozuje, zda je v párové terapii dostatečné množství lidí právě pár, nebo je potřeba přizvat další účastníky nemonogamního vztahu. „*Důležité je, co je zakázka a podle složení si můžeme stanovovat cíle terapie.*“ V rámci terapie vztahu, který je nemonogamní, by ošetřila jako terapeut také to, že si s klienty „*stanovíme si podmínky, za kterých může přijít jen jeden, kdo se o tom dozví, od koho se to dozví. Pokud bych vnímala, že je to v zájmu jejich vztahu.*“ A poté by jako terapeutka průběžně ověřovala, zda ve složení, které je aktuálně přítomno, budou jako skupina/pár pokračovat, nebo zda je třeba pozměnit skupinu, ve které se setkávají/cíle a zakázku. **Alice si představuje, že je zde velký důraz na kontraktování, patrně ještě větší než v individuální, párové nebo jiné skupinové terapii.** V kontraktování vnímá největší odlišnost oproti párové terapii monogamních vztahů.

Alice sama nemá osobní zkušenost týkající se polyamorie – ani svou vlastní, ani předanou mimo profesní rámec. Setkala se pouze s tím, že partner ví o dalším vztahu či nevěře a mlčky tuto skutečnost trpí. **V terapeutické praxi se setkala s párem, který zvažoval vztah otevřít a žít v nějaké formě otevřeného vztahu, ale nakonec se rozhodli pracovat na svém vztahu, na prožívání blízkosti a naplňování potřeb v něm a vztah neotevřeli.**

Alice se domnívá, že k práci s klienty žijícími v polyamorii by potřebovala vzdělávání zaměřené na téma konsensuálně nemonogamních vztahů, jaká mají specifika,

potřeby a hranice. Případně mít oporu ve statistických datech, které se týkají tématu. Na obecné rovině má za to, že pároví terapeuti potřebují znát specifika kontraktování v těchto vztazích, větší terapeutickou místnost, otevřenost a sebezkušenost, aby do klientů nepromítali svá vlastní témata.

K potřebám klientů pak Alice uvedla, že klienti potřebují „*zlepšit komunikaci, protože tam je hodně nevyřčených věcí a potřeba mít někoho, kdo jim pomůže adresovat problémy, které nejsou schopni adresovat sami.*“

6.1.4 Bára – *necítím apriorní odpor*

Bára je původním vzděláním magistra sociální práce, které je nyní 40 let a má za sebou dvanáctiletou zkušenost v terapeutické praxi. Po ukončení studia pracovala několik let na sociálně-právní ochraně dětí, proto sama uvádí, že je pro ni citlivé téma, kdy někdo mluví o jiném než tradičním soužití. Pětiletý výcvik absolvovala v gestalt modalitě.

I když Bára již v úvodu avizovala, že je zastáncem tradičního pojetí soužití, **klienty žijící v polyamorii by přijala**, neboť předpokládá, že jde o vztah dlouhodobý, kde by byly i jí blízké hodnoty. Pokud by se polyamorie vyjevila až během terapie, s klienty by Bára dále pracovala, pokud by tam pro ni nebyla zakázka nějak „*těžko uchopitelná*“.

„*Kdyby se v průběhu ukázalo, že mi cíleně polyamorii zatajili, tak bych se spíš ptala po tom proč, zda se stydí, nebo co je za tím. Je to určitě výzva. Mám výcvik v gestalt modalitě, tak přemýšlím, co by mi mohlo vadit tak, abych nedokázala vnímat, že je tam nějaký jiný světonázor a já bych si to nedokázala uzavřít tak, aby to nekontaminovalo vztah, ale necítím tam nějaký apriorní odpor. Kdyby to neřekli hned, jak to mají, brala bych to tak a asi bych se ptala na bezpečí a jak se k tomu i ke mně dokážou vztahovat.*“

S klienty v rámci párové terapie pracuje Bára podle tématu, které by polykula potřebovala řešit – od toho by se odvíjelo také to, zda bychom v terapii měli pár nebo celou skupinu. „*Nepracovala bych s jednotlivcem na zakázce skupiny, ale jinak bych byla pružná... je potřeba aby se to odehrálo bez toho, aby myslel někdo, že někomu jinému straním.*“

Odlišnost terapie klientů žijících v polyamorii spatřuje Bára v tom, že ve vztahu by očekávala více autentické v oblasti prožívání, autentičnost spojuje s „*rozvolněností vztahů.*“ Dále v rámci odlišností by očekávala menší stabilitu v primárních rodinách klientů a **specifické téma otěhotnění** v aktuálním skupinovém vztahu a také téma

žárливosti, které ale může být u klientů žijících v polyamorii vnímáno odlišně. „*Pocit nedostatku pozornosti tam bude podobný, ale jinak řešený než v monogamii, tady si to můžete vzít od různých lidí a také tam budou více redefinován pravidla více dopodrobna, než tomu bude u párů monogamních. Bude tam také téma, jestli o vztahu rodina ví, jak to mají udělané, kdo třeba chodí na oslavy, nebo nechodí, jestli je tam jeden hlavní oficiální vztah, to vše jsou věci, které budou jinak.*“

Bára nemá osobní zkušenost s polyamorií, ale má zkušenost s tím, že jeden z partnerů často mlčky přechází nevěru, o které tuší, nebo dokonce ví. V terapeutické praxi se dosud s tématem polyamorie nesešla, a to ani v individuální, ani v párové terapii.

Ohledně potřeb terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii uvedla, že by jí pomohlo „*Načíst si to, výzkumy a třeba i nějakou publikaci, jak to mají, probrat to s někým, kdo s tím má zkušenosti.*“ Na obecné úrovni pak supervize a tolerance k odlišnosti.

K otázce potřeb klientů uvedla, že má za to, že klienti žijící v polyamorii mají shodné potřeby, jako my ostatní, a sice „*bezpečí, lásky, přijetí, pocit místa ve vztahu a výhled do budoucna, že se se mnou počítá.*“

6.1.5 Darja – téma bezpečného sexu

Darja je vzděláním etoped a má praxi v délce 27 let – po celou dobu pracovala s klienty, i když se ne vždy jednalo o práci terapeutickou. Ve své terapeutické praxi se zaměřuje na práci s dospívajícími klienty, dospělými a také s páry. Psychoterapeutický výcvik absolvovala v systemické terapii.

Klienty žijící v polyamorii by Darja do terapie přijala – důležité by však bylo, jaká by byla jejich zakázka. Darja **by odmítla s klienty pracovat, pokud by tam byla některá z kontraindikací jako u párové terapie** (závislost, chorobná žárlivost, nevěra nebo porucha osobnosti). Zároveň si umí představit odmítnout zakázku, která by byla nereálná a nebyla pro ni v pořádku – například kdyby klient chtěl najít způsob „*trvalé zamilovanosti.*“ V tomto případě by zvažovala, zda styl fungování neodpovídá „*závislostnímu chování na systému dopaminové odměny*“ a klienty odmítla. Cíl by měl odpovídat také jejímu pohledu toho, co je třeba, aby se klientovi nebo klientům žilo lépe.

K práci s klienty žijícími v polyamorii Darja uvedla, že se vše odvíjí od zakázky, ale uvedla také rámcové příklady: „*Podle zakázky – když potřebují zlepšit komunikaci, tak*

pracujeme na komunikaci, někdy si to i graficky znázorníme. Když jde třeba o to, jak to mají v rodině – kdo co ví, jak to dávají najevo na venek – zaměřujeme se na to, kde to celé funguje a kde to kolabuje, jaké tam jsou emoce a jak zvládají regulaci. Chytala bych, kdy se to děje a kdy naopak ne, co je ten krizový scénář – když jeden něco říká, ten druhý v tom něco slyší a tak podobně. Umím si představit i zakázku rozchodu – kdy se může skupina rozcházet s jednotlivcem, ale někdo rozchod třeba nechce. Vlastně to vidím jako hodně složitý systém, který lemuje celá řada pravidel.“

Základní odlišnost už v samotném množství vztahů, se kterými pracujeme, a jako každý samostatný vztah s sebou nesou pravidla, hranice, pokud tedy nepracujeme jen s primárním párem. Darja tedy vnímá určitou složitost ve spletnosti vztahů. Jako zásadně odlišné vnímá **téma bezpečného sexu.**

Ohledně polyamorie má osobní zkušenost zprostředkovanou blízkými kamarády. Do manželství přibyla kamarádka manželky, vše proběhlo ale v citlivém období těhotenství a raného mateřství a situace vedla až k odchodu manžela od první z žen, kdy druhá z partnerek byla těhotná. Zpětně hodnotí manžel celou situaci tak, že by znovu tento způsob vztahů nerealizoval a nevnímá ho jako dlouhodobě fungující, minimálně ne v souvislosti s podobnou rodinnou situací.

Darja **má terapeutickou zkušenost s páry žijícími v polyamorii** – k tomuto tématu uvedla, že se jednalo pouze o dva vztahy, se kterými pracovala a má zkušenost, že v nich může jít o různou dynamiku i vztahové uspořádání. Témata jsou z její zkušenosti podobná. V zásadě jde o to „*nacházet cesty, jak spolu komunikovat a naplňovat své potřeby, mít pravidla a hlavně je dodržovat, protože třeba jeden z těch vztahů, které jsem v terapii měla, troskotal na tom, že partner slíbil bezpečný sex, ale pak to nedodržoval.*“ Ani v jednom z těchto vztahů nefigurovaly děti, což bylo pro Darju ulehčující z etického hlediska.

Pro další terapeutickou práci s klienty žijícími v polyamorii by Darje pomohlo, kdyby měla možnost vzdělávání specificky zaměřeného na téma polyamorie eventuálně nemonogamie a nevěry obecně.

Na to, co by pomohlo ostatním terapeutům v práci s klienty žijícími v polyamorii uvedla otevřeně „*myslím, že velká část kolegů nemá zájem s těmito klienty pracovat, protože to jde proti jejich základním hodnotám a přesvědčení.*“

Potřeby klientů se odvíjí dle zakázky, Darja má za to, že klienti přicházející do párové terapie (ať žijí v monogamii nebo polyamorii) od terapeutů potřebují nehodnotící přístup a expertní vedení, tedy že „budeme mít nějakou poměrně konkrétní představu o fungování a doporučeních pro tyto vztahy.“

6.1.6 Eva – nemám za cíl pracovat s touto cílovou

Eva je psycholožka ve věku 41 let a má 8 let terapeutické praxe. V minulosti pracovala v manželské poradně, aktuálně má třetím rokem otevřenou soukromou praxi. Kromě těchto zkušeností byla několik let ženou v domácnosti. Je vdaná a má velkou rodinu. Jejím hlavním terapeutickým východiskem je kognitivně-behaviorální terapie, ve které absolvovala komplexní psychoterapeutický výcvik.

Eva **nepřijímá** do párové terapie klienty žijící v polyamorii. Kromě toho, že nemá dostatečně velkou kancelář, „*abychom se tam všichni vešli, nevím, jak bych jim to účtovala, párové terapie je adekvátně dražší, jsou to témata, se kterými jsem neměla dosud důvod zamýšlet.*“

Pokud by se dozvěděla během terapie, že jde o polyamorický vztah, ukončila by s nimi spolupráci. „*Bylo by to pro mě o tom, že mám vztah jen s částí té skupiny a myslím, že by tam měli být všichni. Ale asi mám primárně určitý pocit, že **takhle to být nemá** a není to odlišnost, která by pro mě byla ok. Myslím, že to často je o tom, že třeba jeden chce odejít, a tak druhý trpí něco takového jako další vztah, aby neodešel. **Nesetkala jsem se s tím, že by to bylo udělané tak, aby to pro mě bylo čisté.***“

Odlišnost klientů žijících v polyamorii vnímá hlavně v množství účastníků, v ostatních oblastech má za to, že řeší obdobná témata, jako lidé žijící v monogamii.

Osobní zkušenost má pouze ze svého okolí, kdy se **vztah otevřel následkem nevěry** – manželka se obávala, že by vše sama nezvládla, „*tak to prostě skousla.*“ Jednu z příčin této formy vztahu vnímá blahobyť („*máme se až moc dobře.*“). **Původní manželku vnímá jako „zneužitý článek celého řetězce.“**

Terapeutickou zkušenost týkající se polyamorie má pouze v rámci individuální terapie a obvykle se zakázka netýkala tohoto tématu. „*V jednom případě šlo o zpracování rozchodu, který znamenal pro tu ženu opuštění hned dvou partnerů, které ve vztahu podporovala a kteří si pořídili dítě, takže to bylo specifické objemem té ztráty.*“

Eva neví, co by jí pomohlo v práci s klienty žijícími v polyamorii, **nemá za cíl pracovat s touto cílovou skupinou a má za to, že obdobně to má většina párových terapeutů**, neboť mají za to, že je to něco, co jde proti tradiční rodině a **polyamorie je jen určitou „deformací vlivem blahobytu.“**

K potřebám klientů uvedla potřebu blízkosti ve vztahu, přijetí od nás terapeutů, dále hranic a bezpečí. Podle Evy jsou totožné s potřebami v monogamních vztazích.

6.1.7 František – pomohl mi výcvik v terapii zaměřené na emoce

František je absolventem lékařství, věnuje se konkrétně psychiatrii a v době realizace interview mu bylo 36 let. Hned po dokončení studia začal pracovat a paralelně při práci absolvoval psychoterapeutický výcvik v gestalt psychoterapii.

František **přijímá** do terapie klienty žijící v polyamorii, zároveň vnímá, že nelze vždy říct, že polyamorie je ústřední téma terapie. V párové terapii jsou lidé žijící v polyamorii **„často v páru a řeší klasická párová témata a někde na pozadí běží další vztahy.“** Františkovi se dosud nestalo, že by pracoval s celou formou skupinového vztahu, ale v terapii má primární vztah, se kterým pracuje obdobně jako se vztahem monogamním.

„Hodně pracuji podle EFT (pozn. emotional focused therapy) autorky Sue Johnson. Je to terapie, která se hodně zaměřuje na popis procesu v páru, odlišování toho, co jeden říká a druhý slyší, pojmenovávání potřeb a vše běží v rámci stanovených fází. Je to terapeutický směr, mám pocit, že mi to u monogamních, ale specificky u polyamorických vztahů hodně pomáhá s nimi pracovat a naladit se na ně a orientovat se v tom, co se děje a proč.“

Osobní zkušenost nemá, dle něho nešlo o polyamorii, kde je vše transparentní, ale v případech, které zná z osobního okolí, šlo o nevěry, které byly více či méně tajené, ale ne transparentní.

„Profesní zkušenost mám, byť se nedá říct, že bych tyto klienty nějak vyhledával. Vím, že je třeba webovka, která sdružuje terapeuty, co jsou nějak friendly, pro tyto klienty, ale ano, měl jsem celkem asi čtyři primární páry, o kterých jsem věděl, že jsou v nějaké formě dohodnutého nemonogamního vztahu, jestli to byla polyamorie upřímně nevím, protože to nebylo přímo předmětem terapie a nezkoumal jsem, jak tomu říkají, nebo jaká mají pravidla.“

František vnímá, že mu hodně pro práci s klienty nejen žijícími v polyamorii pomohl výcvik v emotional focused therapy (česky na emoce zaměřená terapie). Dále supervize a také sebezkušenostní část výcviku zaměřeného na práci s párem. Domnívá se také, že to je to, co by pomohlo také kolegům, kteří s touto klientelou chtějí pracovat.

K potřebám klientů uvedl, že jsou shodné s potřebami všech – chceme blízkost, bezpečí, jistotu, intimitu, podporu, pocit, že se můžeme spolehnout a když to bude potřeba, tak se o nás někdo postará.

6.1.8 Ida – LGBTQ+ a kink friendly

Idě je nyní 29 let, vystudovala pedagogiku volného času. Tomuto oboru se ale nikdy nevěnovala, už během studia započala psychoterapeutický výcvik, který dokončila a již v jeho průběhu nasbírala tři roky praxe. Psychoterapeutický výcvik dokončila vloni v daseins terapii.

Ida přijímá a pracuje v terapii s klienty žijící v různých formách konsenzuálně nemonogamních vztahů. Sama svůj přístup označuje jako „**Kink friendly a LGBTQ+.**“

Označení **kink friendly** je označení pro terapeuta, který se cítí být kompetentní pro práci s BDSM klientelou (Pillai-Friedman et al., 2015) - přičemž zkratka označuje BD – bondáž, disciplínu; SM – sadismus a masochismus (Pospíšil & Řezníčková, 2013).

LGBTQ+ vyskytující se u profilů některých terapeutů pak vyjadřuje ochotu pracovat s osobami menšinové sexuální orientace nebo genderové identity (Vodseďálek, 2013).

S klienty žijícími v polyamorii pracuje zejména s ohledem na jejich zakázku a potřeby. „Často jde o nastavení hranic a pravidel, otevření vztahu, nebo o ukončování vztahu a kdo jej tedy musí také opustit, nebo jak se budou potkávat. Potom také o důvěře hlavně v sexuální oblasti – tedy v realizaci bezpečného sexu a pak také definování toho, co už ve vztahu není umožněno.“

Ohledně odlišnosti od monogamních vztahů Ida uvedla, že monogamní vztahy v terapii téměř nemá, nedokáže tedy dát přesnější odpověď. „**Prezentuji se jako člověk, který se věnuje hlavně alternativním vztahům, a tak to ke mně myslím monogamní osoby moc netáhne.** Ano v individuální terapii je rozhodně mám, ale často proto, že na mě našli někde kontakt a byli rádi, že je někdo přijal. Myslím, že u vztahové terapie obecně lidé více řeší, koho navštíví a víc ho googlí.“

„Já sama mám osobní zkušenost s alternativními vztahy i BDSM, je to můj normativ již několik let, a to se myslím promítá i do mé terapeutické praxe. To, co jsem si sama vyzkoušela, teď pomáhám překonávat klientům.“

„S klienty žijícími v polyamorii bych řekla, že mám poměrně hodně zkušeností – a z velké části se jedná o osoby, které nějak vzdáleně znám právě v rámci komunity. Takže bych řekla, že zkušeností s párovou terapií klientů v KNM (pozn. autorky KNM – konsenzuálně nemonogamní vztahy) mám poměrně dost. Základní tezí je, že je láska neomezená a omezené jsou jen zdroje, jako je čas a peníze.“

Idě nejvíce pomohla v práci s klienty právě osobní „žitá“ zkušenost z konsenzuálně nemonogamních vztahů, studium literatury a vyhledání kolegů, kteří sdílí stejnou tezi a sice normalitu nemonogamie a domnívá se, že toto jsou nástroje, které by pomohly také kolegům v práci s touto klientelou.

K potřebám pak uvedla, že má za to, že **klienti potřebují vědět, že jdou na terapii k někomu, kdo je kompetentní v této problematice a nedostalo se jim odmítnutí nebo opovržení a aby je terapeut, byť nevědomky, nevedl k vyřešení problému ve formě monogamie.**

6.1.9 Ivana – s klienty žijícími v polyamorii nepracuji

Ivaně je 50 let, vystudovala magisterské studium andragogiky a terapeutické praxi se věnuje nepřetržitě posledních 6 let. Před započítáním terapeutické práce absolvovala psychoterapeutický výcvik v logoterapii a existenciální analýze. V minulosti pracovala hlavně v oboru řízení lidských zdrojů a poté, co si vybudovala zázemí a mohla snížit svůj příjem, se rozhodla věnovat se terapeutické praxi, neboť jde o něco, co jí dává smysl.

Ivana by do terapie nepřijala klienty žijící v polyamorii. ***„Mám přetlak klientů a myslím, že je dobré, když si každý terapeut vybírá témata jemu blízká a pro mě to polyamorie není.“***

Obdobně uvedla, že by s klienty žijícími v polyamorii **pracovala jen, když „by se zakázka netýkala nějaké poradenství v oblasti polyamorie a polyamorie tam nebyla nějak klíčová.“** V tomto případě by klienty odkázala k jinému kolegovi. Pokud by se zakázka polyamorie netýkala, umožnila by jim v terapii zůstat. **S klienty žijícími v polyamorii Ivana nepracuje.**

Odlišnost v terapii klientů žijících v polyamorii a těch monogamních vnímá zásadně „*v oblasti hodnot*.“ Její základní hodnoty jsou „rodina, tradice, bezpečné prostředí pro děti a tam podle mě spadá i to, že vyrůstají v nějak pro naši kulturu obvyklém vztahovém uspořádání.“. To jsou podle Ivany hodnoty monogamie, které mohou v polyamorii chybět.

Osobní zkušenost s polyamorií Ivana komentovala slovy „*dva jsou ve vztahu vždy víc než tři. Ať už uplatňujeme tuto poučku na nevěru nebo na nezvyklé skupinové vztahy*.“. Zkušenost terapeutickou s klienty žijícími v polyamorii Ivana nemá.

Ivaně samotné by pro práci s klienty žijícími v polyamorii pomohlo, pokud by měli vytipované terapeuty ochotné s touto tematikou pracovat. Má za to, že by to pomohlo celé terapeutické komunitě a také klientům. „*Nepotkávali by se pak s terapeuty, kteří tato témata odmítají, což může být stigmatizující*.“

6.1.10 Jakub – nemotat hlavu dětem

Jakub má titul Mgr. et Mgr. z oborů psychologie a sociální práce. Studium ho baví. V době, kdy spolu hovoříme na téma polyamorie, je mu 38 let a 4 roky se věnuje výhradně terapeutické praxi a publikaci svých článků.

Jakub **přijímá** do terapie klienty žijící v polyamorii. „*Myslím, že často jde o lidi, kteří potřebují pomoc a necítím se jako ten, kdo by měl něco – v tomto případě polyamorii – označit jako něco, co je nějak závadové a pracovat s tím nebude*.“

Pro Jakuba je důležité, aby to, **jak klienti žijí a jak věci vnímají, bylo pro něho představitelné a uchopitelné**. Vnímá, že je pro něho důležité „*aby se nějakou jinou, než obvyklou formou soužití nemotala hlava dětem, protože ty na tom podle mě mohou být hodně bity – naše společnost na nemonogamii není myslím připravena a ty děti pak mohou cítit to, že jejich rodina je vnímána jako nějak divná. Ale pokud jde o skupinu bez dětí, tak myslím, že dokážu přijmout odlišnost jako běžný popis stavu bez nějakého hodnocení, se zájmem a zvědavostí o klienta*.“ Jakub si ale dokáže představit i situaci, kdy děti nejsou poškozovány formou soužití rodičů a jde o formu nějakého hromadného soužití, kdy je rodiče alespoň v mladším věku neseznamují se sexuálními aspekty.

S klienty **pracuje podle jejich zakázky a potřeb klienta a v závislosti na tom, zda jde o klienty v individuální, párové nebo skupinové formě terapie**. Skupinovou terapii je pak dle Jakuba nutné vykonávat kvůli zachování kvality s dalším

terapeutem. Podle zakázky by šlo více o konzultaci poradenskou nebo terapeutické vedení. Poslední faktor, který podle Jakuba ovlivňuje, co lze v terapii uskutečnit, závisí na osobní zkušenosti – Jakub nemá osobní zkušenost s polyamorií a je to informace, kterou je připraven otevřeně komunikovat klientům v reakci na dotaz, co by v situaci dělal on.

Ohledně **odlišností** v párové terapii klientů žijících v polyamorii a monogamních klientů je základní odlišnost ve skutečnosti, kdo je v terapii přítomen. *„Polyamorici řeší nevěru, stejně jako ji řešíme v monogamii, mají otázky týkající se výchovy, je tam specifické asi to otevírání a uzavírání vztahů, protože se týká víc lidí, hierarchie, to že ty vztahy jsou často tajemstvím a obvykle ani rodina neví, jak to tam vlastně celé žije.“*

Jakub má malé dítě a **nemá osobní zkušenost s polyamorií.** Vnímá, že náročnost jednoho vztahu s nevyspáním vede k tomu, že je pro něho tato osobní zkušenost nepředstavitelná. Naopak **má Jakub terapeutickou zkušenost s klienty žijícími v polyamorii, a to v rámci individuální i párové terapie.** Zároveň ve všech případech nebyla polyamorie klíčovým tématem terapie. V párové terapii klientů žijících v polyamorii se Jakub setkal s tématy, kdy páry *„které v ní žily, řešily, že chtějí změnit formu vztahu a pak ukončení to je takové náročné, když se rozejdete ve dvou, je to přece jen snazší. I tak to ale byly jednotky případů, určitě nemohu říct, že by pro mě byla polyamorie nějak časté obvyklé téma.“*

Přínosné jsou také odpovědi Jakuba týkající se potřeb klientů a terapeutů. **Jakubovi pomáhá při práci s klienty žijícími v polyamorii totéž, co „u klientů v monogamních vztazích – zkušenost s tím, že ostatní lidé, to mohou mít jinak, než já a jinak není špatně, pojmenovávat dění v těle, co se s ním při sděleních děje, pojmenovávat také to, jestli se mění řeč, přerábovat, směřovat klienty od mluvy ke mně k tomu, aby začali mluvit spolu, oceňovat je a normalizovat to, co prožívají.“** Právě kvůli potřebě **vnímat odlišnost, ale neodsuzovat ji, je podle Jakuba pro terapeuty pracující s klienty žijícími v polyamorii důležitá sebezkušenost.**

K potřebám klientů v párové terapii uvedl, že jsou *„stejně jako všech klientů – potřebnost, láska, náklonnost, pocit blízkosti, pozornosti, opory, potřeba jistoty, závazku, pocit, že se oba podílíme na něčem větším, že máme společný cíl.“*

6.1.11 Jana – *pracujeme s něčím, co jsme nezažili*

Jana vystudovala jednooborovou psychologii a absolvovala výcvik v psychoterapii v přístupu zaměřeném na klienta. Aktuálně pracuje jeden den v týdnu jako psycholog v paliativním týmu, ostatní dny je pak ve své soukromé terapeutické praxi. Janě je 36 let a praxi vykonává již 5 let.

Jana přijímá do terapie klienty žijící v polyamorii. V terapii se zajímá „o to, co tahle pojmenování znamená pro klienty, co jim mění v životě, pokud to tedy souvisí nějak s jejich zakázkou.“

Terapeutická práce s klienty žijícími v polyamorii **se odvíjí od cíle terapie** – Jana a klienti se musí shodnout na cíli terapie. Respektive pro Janu musí být jejich cíl přijatelný, smysluplný a reálný. Poté **pracují zpravidla pomocí terapeutického rozhovoru případně práce s terapeutickým pískovištěm**, na němž znázorňují situace a vztahy.

Práce s klienty žijícími v polyamorii je podle Jany shodná jako u monogamních klientů, jedinou odlišností je, že pracujeme „*s něčím, co jsme nezažili a nežijeme.*“ Tuto skutečnost podporuje také tím, že uvádí, že přímou osobní zkušenost s polyamorií nemá. **S klienty má pak jednu terapeutickou zkušenost**, kdy měla v terapii klienty, kteří žili v polyamorii, byli bezdětní a měli vztah bez hierarchie. Potřebovali pomoci nastavit rozdělení zdrojů ve vztahu – jednalo se o distribuci času, peněz v rámci běžného hospodaření i v rámci dlouhodobého zajištění – spoření.

V práci s klienty žijícími v polyamorii by jí **pomohlo nastudování si výzkumů a další literatury a také supervize** – obdobné potřeby vnímá u kolegů.

K potřebám klientů žijících v polyamorii a přicházejících do párové terapie uvedla „*myslím, že potřebují autentický zájem, někoho, kdo jim pomůže se ve věcech zorientovat, nasvítit, co se děje a dát tomu smysluplný význam. Ukázat rizika toho, co se děje, ale bez hodnocení a souzení. Toho mají myslím dost vně.*“.

6.1.12 Karolína – *pomohlo by mi, aby takoví klienti přišli*

Karolíně je 48 let a vystudovala jednooborovou psychologii. Ve své terapeutické praxi se zaměřuje na práci s dospělou a dospívající klientelou. Pro dospívající vede spolu se svou kolegyní podpůrné skupiny – v rámci své praxe spolupracuje s místním psychiatrem – většina klientů ke Karolíně přichází na základě jeho doporučení, ať už na

individuální nebo párovou terapii případně do podpůrné terapeutické skupiny. V minulosti pracovala Karolína například v dětském diagnostickém ústavu, v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo ve středisku výchovné péče.

Karolína **přijímá do párové terapie klienty žijící v polyamorii** a pracuje s nimi, **pokud se nedostane do situace, kdy by zjistila, že jednání klienta překračuje rámec, který je pro ni v pořádku** „*to ale není jen u polyamorie. Jde o to, že třeba **neschvaluji bití dětí** a je jedno, jak žijí, dám jim pak jasnou informaci o tom, že toto není v pořádku a pokud by to chtěli dělat dál, ukončím spolupráci.*“. Polyamorie pro ni není překážkou, pro kterou by ukončila terapii. **Spíše jde o etický rámec, kdy pro ni není v pořádku přihlížet například ponižování, bití nebo trápení někoho na úkor uspokojování potřeb zbývajících.**

Karolína nemá ani osobní ani terapeutickou zkušenost s klienty žijícími v polyamorii, a tak vnímá, že by pro ni bylo zásadní se **ujistit**, „*kdo na sezení vlastně přijde a pak na sezení si říct, proč tam jednotliví účastníci jsou, co by si přáli, co potřebují.*“ Ve skladbě účastníků vnímá Karolína základní odlišnost od jiných forem terapie, i od párové terapie monogamních párů.

Při zamyšlení nad tím, **co by Karolíně pomohlo** pro práci s klienty žijícími v polyamorii, odpověděla Karolína s úsměvem, že je to „*no, aby nějací takoví klienti přišli. To by byla motivace se na toto téma vzdělávat, přemýšlet nad ním a určitě i téma do supervize.*“. A co by pomohlo kolegům? Karolína myslí, že je to otevřená mysl a zájem o klienta, který se promítá do toho, že pokud někdo z klientů řeší nějaké téma, táhne to terapeuta k tomu, se o tématu dozvědět víc – vzdělávat se, dívat se na to, kde jsou v tématu moje hranice a jaký mám na věci názor.

Potřeby klientů jsou podle Karolíny shodné u klientů obecně – přijímající vztah, bezpečí, aby jim u nás bylo dobře, i když často řeší těžké věci, aby viděli, že dělají pokroky a že jsme tu pro ně.“.

6.1.13 Lucie – když se témat bojíme, nejsme schopni odvádět pro klienty dobrou práci

Lucie je mladá psychiatryně, v době uskutečnění rozhovoru je jí 38 let. Pracuje v psychiatrické nemocnici, kde je čtyři dny v týdnu a jeden zbývajících den z pracovního týdne pracuje ve sdílené terapeuticky praxi pouze terapeuticky. Toto nastavení má z dob

psychoterapeutického výcviku, kde bylo nutné, aby měla zkušenosti s různými tématy a pestrou klientelou. Výcvik absolvovala v kognitivně-behaviorální terapii a následně započala ještě další pětiletý psychoterapeutický výcvik v terapii zaměřené na klienta C. R. Rogerse. Délka její praxe činí osm let, po zbývajícím čase od dob dokončení studia byla na rodičovské dovolené.

Lucie **přijímá do terapie klienty žijící v polyamorii**, „*myslím, že to v některých ohledech mají opravdu náročné.*“ Těmi ohledy jsou dle Lucie hlavně rozhodnutí polyamorii nekomunikovat okolí, často ani rodině, což vede k tomu, že **nikde nejsou přijímáni „tak jak jsou, v celku svého já.“**

„Kdyby mi klienti o polyamorii řekli až později, když by byli v terapii a polyamorie byla ústřední, určitě bych v terapii pokračovala. Myslím, že odmítnutí klienta v takové situaci může hraničit s tím, že ho zraníme a ublížíme mu tak, že na psychoterapii zanevře pro všechny budoucí časy. Jsme tu od toho, abychom byli možná jediní, kdo je neodsoudí a neodejdou, když se o polyamorii dozví.“

Lucie pracuje s klienty žijícími v polyamorii „*podle toho, co klienty trápí, co potřebují. Asi nejčastějším tématem je nějaká rovnost nebo jak nastavit vztah, aby nikdo neměl pocit, že je vně víc než jiný, pokud tedy není definováno, že tam jsou vztahy na různé úrovni.*“ K dalším tématům pak patří „*pravidla – aby byla nastavena tak, že budou dodržována, bezpečnost v sexu a žárlivost.*“

Základní odlišností od monogamních vztahů je „*rozštěpení, jak drží vlastně tabu nemonogamního vztahu, tím, kdo všechno může přijít, tématem otevření vztahu a také jeho ukončením – kdo s kým to ukončí a zda to znamená, že to musí ukončit všichni. Často jde i o témata jako je například nemoc – najednou potřebuji víc péče a pozornosti a nemám ji, tak mi začne vadit další vztah – tam je to trochu boj o zdroje nebo chcete-li exkluzivitu.*“

Lucie nemá osobní zkušenost s polyamorií, ale má řadu zkušeností terapeutických.

Sama Lucie prochází pravidelnou supervizí, zvláště u klientů žijících v polyamorii využívala supervize u prvních vztahů velmi často. V rámci výcviku docházela v tuto dobu také do **individuální psychoterapie, kde se jí objevovalo i toto téma.** „*Bylo pro mě důležité si osahat, jak to mám já sama s nevěrou, polyamorií a také s pevností v monogamii.*“

Kolegové podle Lucie potřebují pro práci s klienty žijícími v nemonogamních vztazích zejména supervizi a ideálně také individuální psychoterapii, kde si zmapují, jak se v tématu cítí.

„Teprve ve chvíli, kdy se tématu nebojíme, jsme schopni odvádět pro klienty dobrou práci. Dát jim to, co potřebují – neodsuzující přístup, kdy je přijímáme i v jejich odlišnosti, ale také pevné hranice, které jim jinde mohou chybět.“

6.1.14 Marie – vybírají si spíše mladší psychology

Marii je 59 a vystudovala jednooborovou psychologii. Ve své pracovní kariéře s délkou 26 let pracovala například v pedagogicko-psychologické poradně, v adiktologickém centru či v hospicu. Absolvovala psychodynamický psychoterapeutický výcvik. Nyní se kromě individuální terapeutické práce s klienty věnuje také individuální a skupinové supervizi.

Marie přijímá do párové terapie klienty žijící v polyamorii, pokud klienty odmítá, jedná se o kapacitní důvody. Marie dosud neměla v párové terapii klienty, kteří by žili v polyamorii. *„Osobně mám hypotézu, že si vybírají spíše mladší psychology.“*

S klienty žijícími v polyamorii **dosud nepracovala**, *„ale nepředpokládám, že by se terapeutická práce nějak lišila. Asi by to bylo specifické u poradenství, tam bych se musela nějak dozdělat, i když jsem tedy o vzdělání na toto téma neslyšela, tak možná si něco načíst. Ale v terapii bych asi postupovala jako u kteréhokoliv jiného tématu. Proč to klienty trápí, jaké to pro ně je, jak to v duchu nenásilné komunikace říct a jaké dávají problému významy, co udržuje problémy v chodu.“*

Základní odlišnost v terapeutické práci vnímá v tom, že by se terapie účastnila *„jiná variace, než je pár.“* Dále uvedla také, že předpokládá u párů, které nežijí v monogamii *„jiné pojetí určitých témat, ale to pořád může být i u monogamních párů. I monogamní pár může mít nastaveno, že třeba mohou mít nárazový sex s někým jiným, ale ne více než 1x.“* Tato odpověď nás velmi konkrétní zaujala a jde o přínosný vhled do tématu, přestože Marie nemá osobní ani profesní zkušenost s polyamorickými klienty.

Pro práci s klienty žijícími v polyamorii by jí pomohlo, kdyby mohla **absolvovat specializované vzdělávání**, zároveň o nabídce takového vzdělávání neslyšela, ale je předpokládá, že pokud by k ní do terapie přišli klienti žijící v polyamorii *„učili bychom se*

od sebe navzájem.“ Obdobně u kolegů vnímá, že „každý potřebuje doplnit, co dotyčnému chybí – vzdělávání je asi základ, někdo bude mít osobní zkušenost, sebezkušenost je také základ pro terapeutickou práci, poté supervize a intervize.“

K potřebám klientů v párové terapii Marie uvedla *„každý klient přijde a nasvítí něco, co mu chybí a bude opomíjet potřeby, které má naplněné, a to ve vztahu doma i ve vztahu s námi. Ale základem bude dávat důraz na to, co se daří. Obecně myslím, že základní potřeba pro změnu je důvěrný terapeutický vztah – tam je bezpečí, klient vnímá, že je tam někdo pro něho, že ho nesoudí, ať řekne cokoliv, že zvládneme i temnější stránky jeho života, protože si všímáme těch světlých.“*

6.2 Shrnující analýza

V předchozích subkapitolách jsme se zaměřili na deskripci dat získaných od jednotlivých participantů výzkumu. V této části práce představíme shrnující analýzu výsledků vycházející z tematické analýzy. Na tomto místě je prostor pro zjištění, která výzkum přinesl.

6.2.1 Přijímání klientů žijících v polyamorii a následná terapeutická práce s nimi

První a druhá otázka se týkala přijetí do terapie klientů žijících v polyamorii a také další práce s klienty, pokud se párový terapeut dozvídá o polyamorii až po započetí terapie. Tyto otázky se jeví jako vhodné propojit, i když jejich rozdělení v rámci pilotáže se ukázalo jako důležité, což analýza potvrdila. **Pro některé terapeuty je rozdíl přijmout klienty do párové terapie, pokud informaci o soužití v polyamorii mají předem (např. z emailu od klienta) a pracovat s nimi dál, než pokud se o tématu polyamorie dozvídají až v průběhu terapie.**

V zásadě jsme zaznamenali tři podoby postojů ke klientům žijícím v polyamorii – spíše odmítavý, přijímající a neutrální.

Někteří terapeuti zastávají spíše **odmítavý postoj** ke klientům žijícím v polyamorii a přičítají klientům žijícím v polyamorii negativní přidružené charakteristiky jako je osobní nezralost či představa o tom, že možná snáze opouští vztahy či přirovnávají život v polyamorii k závislostnímu chování zakládajícím se na systému dopaminové odměny. Získaná data také upozorňují, že klienty žijící v polyamorii nepřijímají pároví terapeuti

také tehdy, pokud by se u nich objevila některá z kontraindikací párové terapie (závislost, chorobná žárlivost, nevěra nebo porucha osobnosti). Vedle kontraindikace se setkáme také se zdánlivě praktickým vysvětlením nepřijetí klientů žijících v polyamorii, a sice nedostatečná velikost terapeutické místnosti či téma cenotvorby za terapii v jiném složení, než je obvyklé. V rámci doplňujících sdělení se ale dozvídáme také o samotném odmítavém stanovisku terapeutky.

Dalším důvodem pro odmítnutí klientů je subjektivně vnímaný nedostatek vlastní odbornosti pro přijímání klientů žijících v polyamorii a skutečnost, že dosud nejde o pokročilejší fázi terapie. Obecně se ukazuje jako pro terapeuty náročnější odmítnout a ukončit spolupráci s klientem, pokud je již navázán terapeutický vztah.

Zároveň každý terapeut, pokud má naplněnou kapacitu, může vybírat klienty podle témat, na která se specializuje.

Základní výčet důvodů pro odmítnutí klientů žijících v polyamorii je:

- **chybějící odborné znalosti**
- **nesoulad polyamorie s osobními hodnotami**
- **některá z obvyklých kontraindikací párové terapie** (závislost, chorobná žárlivost, nevěra nebo porucha osobnosti)
- **naplněná kapacita**
- **nedostatek prostoru v terapeutovně.**

Na druhé straně se u terapeutů objevuje také **přijímající postoj ke klientům žijícím v polyamorii**. V naší výzkumné populaci mají tyto terapeuti zkušenost s klienty žijícími v polyamorii, ať už v osobním nebo v terapeutickém životě. Specifickým případem přijímajícího postoje je také situace, kdy terapeut, který dosud nemá žádnou osobní ani terapeutickou zkušenost s klienty žijícími v polyamorii, přesto má přijímající postoj k této odlišnosti.

Postoj terapeutů, který bychom označili jako **neutrální v přijímání klientů a terapeutické práci s nimi**, se týká potřeby, aby konkrétní zakázka (bez ohledu na soužití klientů v polyamorii) **neodporovala jejich morálnímu smýšlení, hodnotám a citlivým tématům**.

6.2.2 Terapeutická práce s klienty žijícími v polyamorii a odlišnosti od práce s monogamními vztahy

I v této části se jeví vhodné propojit informace získané zejména z odpovědí na třetí a čtvrtou otázku, neboť získané informace se smysluplně doplňují. Třetí otázka se zabývá prací s klienty žijícími v polyamorii v párové terapii a následující čtvrtá odlišností, které jsou v párové terapii monogamních a polyamorických vztahů.

Na obecné rovině se ukázalo, že **může být velmi důležitá zakázka či cíl terapie** a od něho se odvíjející způsob terapeutické práce a také, že se párová terapie klientů žijících v polyamorii od té s klienty žijícími v monogamii nemusí lišit, nebo může být odlišnost zcela minimální. Tato skutečnost vychází také ze skutečnosti, že párová terapie klientů žijících v polyamorii se může účastnit také jen vybraný vztah, ať už jde o vztah primární nebo vztah, ve kterém je aktuálně nutná terapeutická intervence např. vzhledem k obtížím v komunikaci či odlišnému názoru na distribuci zdrojů – financí, času aj.

Shodné je pro párové terapeuty, že zaměřují pozornost na funkční oblasti vztahu, a to jak u klientů žijících v polyamorii, tak u klientů žijících v monogamii a učí tuto dovednost také klienty. Shodně se v rámci obou forem párové terapie pracuje s nastavováním pravidel spolupráce, jako je sazba, časová dotace terapie, nezatajování informací sdělených jedním z klientů, reagováním na témata, která se vynořují, a také zaměření na důvody vstupu do párové terapie včetně zaměření na zakázku a cíle.

Odlišnost v párové terapii klientů žijících v polyamorii, oproti klientům v monogamních vztazích se objevuje v tématech, která mohou být v polyamorii pojata významně odlišně. Jde o:

- téma žárlivosti,
- tabu skutečného uspořádání, které často klienti nesdílí s širším okolím,
- téma distribuce zdrojů mezi jednotlivými partnery a subjektivně vnímané spravedlivé nastavení rozdělení,
- odlišné pojetí nevěry, která se může odehrát i u klientů žijících v polyamorii,
- téma hranic a pravidel,
- vyšší náročnost na komunikaci vzhledem k množství vztahů,
- snazší ukončování vztahů,

- práce se skupinou a téma toho, kdo na terapii přijde – celá polykula nebo jen vybraný vztah,
- téma bezpečného sexu,
- větší důraz na kontraktování,
- většina párových terapeutů pracujících s polyamorií pracují s něčím, co sami ze své osobní zkušenosti neznají a nežijí,
- odlišnost v oblasti hodnot (konkrétně zaměřeno na tradiční rodinu),
- téma, jak došlo ke konsensu k polyamorii,
- důležitost pravidel bezpečného sexu,
- větší autentičnost vlivem rozvolněnosti vztahů,
- vyšší náročnost na pozornost párového terapeuta (potřeba koterapeuta) – potřeba více kontrolovat distribuci prostoru jednotlivců, více mapování zájmů a potřeb,
- může se měnit, kdo je účastníkem terapie – práce s primárním vztahem případně s výsečí polykuly nebo s polykulou jako celkem,
- potřeba ověřit si, že do stávající formy soužití nebyl nikdo dotlačen a ve vztahu není osoba, která by se trápila ve stávajícím uspořádání či byla nějak zneužitá.

6.2.3 Osobní a terapeutická zkušenost s polyamorií

Na tomto místě se zabýváme tím, z jakých zkušeností pároví terapeuti vychází – jaká je jejich osobní a profesní zkušenost s tématem polyamorie. Opět se jeví jako smysluplné propojit téma osobního a profesního prostoru – vše, s čím se setkáváme, nás může ovlivňovat v našich pohledech na téma polyamorie.

V osobním životě se setkali pároví terapeuti s tématem polyamorie v pracovním kolektivu nebo v rámci přátelských vztahů. V těchto případech se jako **náročná výzva pro klienty žijící v polyamorii ukazuje rodičovství**. Ukázalo se také, že i párový terapeut může mít zkušenost s alternativní formou vztahového uspořádání, i když se patrně jedná spíše o ojedinělý případ. I když náš vzorek není reprezentativní – jednalo se pouze o jednu participantku. Tato zkušenost, je-li prezentována, může vést k tomu, že konkrétního párového terapeuta vyhledává specificky nemonogamní klientela.

Téma osobní zkušenosti je ale také zcela negováno, zároveň, pokud neměli pároví terapeuti konkrétní zkušenost, často to vedlo ke sdílení obecných osobních pohledů – možná až stereotypů týkajících se klientů žijících v polyamorii, ale bez základu, který by získali v kontaktu s lidmi žijícími v polyamorii. Zároveň docházelo k situaci, kdy pároví terapeuti hovořili o tom, že nemají zkušenost s polyamorií, ale s určitou formou vztahu, kdy partner o nevěře ví a tiše ji toleruje, což je zcela jiná situace než vztah postavený na konsensu. Jedná se tedy převážně o přičítání spíše negativních charakteristik.

V terapeutickém prostředí se pak setkávají terapeuti i s tématy, které se polyamorie týkají okrajově, a sice varianty otevření původně monogamního vztahu. Dále pak s tématy jako je rozdělení zdrojů ve vztahu či ukončení vztahu, které je náročnější než v případě, kdy dochází k ukončení pouze vztahu k jednomu člověku, které může být řešeno i v rámci individuální terapie. Velkým tématem je také subjektivní pocit párového terapeuta, zda nedochází ke zneužití nebo nerovnosti některého jedince v rámci vztahu, který je silnější než ve vztazích monogamních. Zároveň ne vždy párový terapeut musí rozlišit formu konsensuálně nemonogamního vztahu – a sice neměli bychom zapomínat na to, že jde jen o určitou nálepku, která může mít pro každého člověka osobitý význam.

Informace, které uvedli pároví terapeuti jako odlišnosti párové terapie klientů žijících v polyamorii a klientů žijících v monogamním vztahu, vychází v mnoha případech pouze z jednotek klientů, kteří prošli individuální nebo párovou terapií a žijí v polyamorii, případně z informací, které pároví terapeuti vyvozují ze svého konceptu tématu.

V případě terapeutické zkušenosti s klienty žijícími v polyamorii se ukazuje, že práce s klienty žijícími v polyamorii je pro párové terapeuty spíše okrajové téma, a to zejména v případech, kdy terapeut otevřeně neprezentuje vlastní zkušenost s konsensuálně nemonogamními vztahy. Zároveň to, že klienti žijí v polyamorii, nemusí znamenat, že se jejich zakázka bude opravdu týkat polyamorie a tato práce bude specifická ve srovnání s párovou terapií klientů žijících v monogamii. Vyšší věk terapeuta může být faktorem, který přispívá ke skutečnosti, že si klienti vyberou spíše jiného párového terapeuta – jedná se však pouze o hypotézu, kterou by bylo zajímavé ověřit v rámci dalšího výzkumu.

6.2.4 Potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii

V této oblasti hledáme potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii – otázky jsou zaměřené na to, co sami terapeuti vnímají jako nápomocné pro práci s touto klientelou. Participanti reflektovali také, co jim samotným v této oblasti historicky pomohlo – v tomto ohledu jde o výcvik v terapii zaměřené na emoce a také vlastní zkušenost.

V rámci potřeb vnímaných samotnými terapeuty pro jejich práci se jedná o:

- možnost spolupráce s koterapeutem,
- vlastní zkušenost s polyamorií,
- psychoterapeutický výcvik v emotional focused therapy (terapie zaměřená na emoce),
- vzdělání zaměřené na specifika práce s klienty žijícími v polyamorii, eventuelně další formy konsenzuálně nemonogamních vztahů
- sebezkušenostní práce v této oblasti směrem k toleranci odlišnosti,
- intervize s kolegy, kteří pracují s tematikou polyamorie,
- sebevzdělávání – sám si téma nastudovat v odborné literatuře,
- vědomosti – výzkumy a statistická data týkající se otázky polyamorie,
- supervize,
- individuální psychoterapie párového terapeuta,
- v terapeutické práci s klienty žijícími v polyamorii může pomoci také vlastní zkušenost s tím, že ostatní mohou vidět věci odlišně a využívání terapeutických technik a intervencí jako je práce s tělem, pojmenování procesu, přerámování, přesměrování komunikace zpět k partnerovi, oceňování klientů a normalizace jejich prožívání,
- potřeba vytvořit seznam, který by sdružoval terapeuty, kteří jsou ochotni pracovat s tématem polyamorie a jsou v tomto ohledu specializovaní,
- edukace týkající se kontraktování u těchto klientů,
- větší terapeutickou místnost,
- autentický zájem o klienta,
- specifické vzdělávání zaměřené na téma polyamorie,

- schopnost odkrývat rizika, nehodnotit a nesoudit klienty.

Zároveň ne všichni pároví terapeuti v tomto ohledu přijímají, že by se tomuto tématu měli více věnovat – z důvodu okrajovosti tématu v jejich praxi, kvůli osobní nevůli s klienty s touto problematikou více pracovat a také kvůli nízké návratnosti investovaných prostředků vzhledem k minimu klientů, kteří s touto zakázkou přichází.

6.2.5 Potřeby klientů žijících v polyamorii v párové terapii

Většina informací shrnutých v této části textu vychází z odpovědí na poslední otázku interview. V zásadě se podařilo vytvořit několik okruhů potřeb, se kterými podle párových terapeutů klienti do párové terapie přichází.

Zastřešující kategorie zahrnují potřebu:

- **přijímajícího, nehodnotícího (neodsuzujícího) přístupu terapeuta včetně profesionálního důvěrného vztahu s pevnými hranicemi a autentickým zájmem o klienty,**
- **poskytnutí kvalifikovaného poradenství a praktických rad ze strany terapeuta,**
- **najít způsob naplňování potřeb ve vztahu k partnerovi/partnerům, a to zejména prostřednictvím komunikace.**

V rámci konkrétního pojmenování potřeb se objevuje potřeba blízkosti, bezpečí, přijetí, lásky, uznání, pocit místa ve vztahu a víry ve svou budoucnost ve vztahu, potřeba intimity, potřeba pozornosti, opory a závazku, potřeba společného cíle ve vztahu, potřeba opory a podpory nejen ze strany partnera, ale také ze strany terapeuta.

Lze tedy shrnout, že potřeby klientů žijících v polyamorii jsou s největší pravděpodobností shodné jako u většiny klientů párové terapie bez ohledu na formu soužití a zároveň, že klienti žijící v polyamorii mohou předjímat nepochopení ve vyšší míře, než je tomu u vztahů monogamních, které jsou většinovou klientelou v párové terapii.

6.3 Odpovědi na výzkumné otázky

V následující podkapitole zodpovíme výzkumné otázky, stanovené již na počátku výzkumu.

Jaké zkušenosti mají pároví terapeuti s klienty žijícími v polyamorii?

Na základě zkušeností jsme u párových terapeutů zjistili tři typy postojů ke klientům žijícím v polyamorii, a to spíše odmítavý, přijímající a neutrální. V rámci párové terapie je v některých případech důležité, kdy se terapeut o tom, že klienti žijí v polyamorii dozví – pokud o tématice polyamorie ví již s předstihem, klienti se mohou snáze setkat s odmítnutím ze strany terapeuta, v případě, že jeho postoj není přijímající.

Pokud mají pároví terapeuti odmítavý postoj, přičítají klientům žijícím v polyamorii negativní charakteristiky. Samotné negativní charakteristiky jistě ovlivňují ochotu pracovat s klienty. Dále je možnost odmítnout klienty žijící v nemonogamii z důvodů obvyklých kontraindikací párové terapie. Tuto skutečnost však nevnímáme jako diskriminující, neboť se tato pravidla uplatňují i u mononormativní většinové populace.

V rámci protipřenosu pravděpodobně nejméně zachytitelné jsou pak zdánlivě praktické důvody, které pároví terapeuti uvádí jako důvody znemožňující práci s touto klientelou – příkladem je nedostatečně velká terapeutická místnost, naplněná kapacita či subjektivní nedostatek vlastní odbornosti v této problematice, který by bylo možné kompenzovat, ale na pozadí stojí odmítavé stanovisko k této problematice. Zároveň se patrně shodneme na tom, že ač se může zdát, že jde o skupinu lidí, která potřebuje pomoci, není cílem do práce s klienty žijícími v polyamorii nutit terapeuty, pro které se jedná o téma, které z nejrůznějších důvodů vnímají jako nepříjemné a odporuje jejich zásadám a přesvědčením.

Obecně se ukazuje jako pro terapeuty náročnější odmítnout a ukončit spolupráci s klienty, pokud je již navázán terapeutický vztah.

Na druhé straně, pároví terapeuti, kteří mají přijímající postoj ke klientům žijícím v polyamorii, mohou mít vlastní osobní nebo profesní zkušenost s těmito klienty, případně nemají zkušenost, ale jsou ve své přirozenosti otevření k odlišnosti, kterou primárně nepatologizují.

Neutrální postoj terapeutů se týká potřeby, aby konkrétní zakázka (bez ohledu na soužití klientů v polyamori) neodporovala jejich morálnímu smýšlení, hodnotám a citlivým tématům.

Co by potřebovali pároví terapeuti pro práci s klienty žijícími v polyamorii?

V rámci této výzkumné otázky jsme se zabývali vedle potřeb párových terapeutů také potřebami klientů žijících v polyamorii z pohledu párových terapeutů. Na obecné rovině se potřeba klientů dle námi ověřených zjištění příliš neliší od obecných potřeb klientů v terapii.

Naopak potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii jsou specifické. Na jedné straně je dle našeho názoru nezbytné přijmout, že je zde určitá část terapeutů, kteří s klienty žijícími v polyamorii nebudou pracovat a bude to tak zcela v pořádku, neboť vzhledem k protipřenosu a celkovému postoji k těmto klientům by terapeutická práce byla patrně velmi náročná.

Terapeuti dále reflektovali, co jim samotným pomohlo v práci s klienty žijícími v polyamorii a jakou mají představu o dalších nástrojích podpory v tomto tématu. Jedná se o získání odborných dovedností – například absolvování psychoterapeutického výcviku v terapii zaměřené na emoce. V teoretické části je tato informace také potvrzena na úrovni odborné literatury. Dále se jedná především o možnost pracovat společně s dalším terapeutem, mít osobní zkušenost s polyamorií, vzdělání specificky zaměřené na klienty v polyamorii (eventuelně v některé z dalších forem nemonogamních vztahů), kvalitní sebezkušenost, intervize a supervize a sebevzdělávání v této otázce, konkrétní terapeutické intervence a techniky.

Zároveň ne všichni pároví terapeuti v tomto ohledu přijímají, že by se tomuto tématu měli více věnovat – z důvodu okrajovosti tématu v jejich praxi, kvůli osobní nevůli s klienty s touto problematikou více pracovat a také kvůli nízké návratnosti investovaných prostředků vzhledem k minimu klientů, kteří s touto zakázkou přichází.

Jedno z doporučení zároveň během realizace výzkumu došlo uskutečnění, a to vytvoření seznamu terapeutů, kteří jsou ochotni pracovat s konsensuálně nemonogamní klientelou. Tito terapeuti jsou konkrétně sdruženi v rámci webové stránky nemonogamne.cz, která pořádá také vzdělávání zaměřené na toto téma.

7 DISKUZE

Tato diplomová práce se zabývá polyamorií v párové terapii. Téma polyamorie se jeví jako aktuální (Edward et al., 2024), zároveň jej však účastníci realizovaného výzkumu vnímali jako téma v jejich praxi okrajové. Přestože definice párové terapie nehovoří o tom, že by párová terapie mohla být terapií širšího vztahového uspořádání (Kratochvíl, 2014; Baštecká et al., 2013), náš výzkum prokázal, že v praxi se tak děje. Je tedy otázkou, zda není na místě zvažovat změnu terminologie.

V České republice nemáme data o tom, kolik lidí žije v některé z forem konsenzuálně nemonogamního vztahu. Údaje z USA hovoří o cca 5 % populace (Edwards et al., 2023), dá se tedy pouze odhadovat, že v naší zemi by mohla být situace podobná.

Co tento výzkum potvrdil (v souladu s teoretickou částí), je, že lidé žijící v polyamorii trpí určitou stigmatizací. Grunt-Meyerová (2019) či Edwards a kolegové (2023) zmiňují odmítavý postoj k lidem žijícím v konsenzuálně nemonogamních vztazích. Konkrétně Grunt-Meyerová (2019) se zaměřila přímo na postoj terapeutů a zjistila, že i v terapeutickém prostoru je pohled na klienty žijící nemonogamně pejorativní. Tato skutečnost se potvrdila i v našem výzkumu. Kromě spíše odmítavého postoje jsme však zaznamenali i postoj přijímající či neutrální. Pokud má párový terapeut spíše odmítavý postoj, pak nepřijímá klienty žijící v polyamorii do terapie.

Tato skutečnost může na jedné straně posílit pocit klientů žijících v polyamorii, že jsou diskriminováni nejen legislativně (Füllgrabe & Smith, 2023), ale že jsou odmítáni také v terapeutickém prostoru, kde by se mělo člověku dostat zejména přijetí a bezpečí (Joyce & Sills, 2024; Knop & Zemanová, 2014). I když se snažíme pochopit náročnou situaci těchto klientů, je autorka také zcela oddána tvrzení, kterou potvrzuje i odborná literatura, a sice, že terapeut by neměl pracovat s tématy, která nejsou v souladu s jeho vnitřními přesvědčeními nebo která se dotýkají jeho citlivých míst, která nejsou zpracovaná (Joyce & Sills, 2024; Knop & Zemanová, 2014; Prochaska & Norcross, 2024). Odmítání klientů tak může být dle našeho názoru zcela legitimním způsobem řešení, které však může u klientů posilovat jejich pocit, že jsou diskriminováni.

Terapeutická práce s klienty žijícími v polyamorii má dle výsledků našeho výzkumu mnoho shod, ale také řadu odlišností od párové terapie klientů žijících v monogamii. V první řadě jsou některé terapeutické směry pro práci s klienty žijícími v polyamorii vhodnější než jiné. Jako vhodný terapeutický směr pro klienty žijící v polyamorii se ve shodě teoretické (Edward et al., 2024; Johnson, 2020) a praktické části jeví například terapie zaměřená na emoce. Dále jsou naše výsledky v souladu například s výsledky výzkumu Bairstolowa (2016), který sice nemluví o vhodnosti konkrétního terapeutického směru pro klienty žijící v nemonogamních vztazích, ale mluví o potřebě konkrétních edukací a spatřuje v tom specifickou úlohu a vedení terapeuta. Obecně nacházíme shodu mezi literaturou a závěry našeho výzkumu, že pokud párový terapeut chce pracovat se vztahově rozmanitou klientelou, je třeba se rozvíjet dále v tomto tématu (Bairstolow, 2016). Neboť například téma žárlivosti je v polyamorii pojímáno odlišně od terapie monogamního vztahu (Easton & Hardy, 2017).

Podle realizovaného výzkumu se jako alespoň částečné řešení uvedených obtíží jeví sdružování párových terapeutů, kteří jsou ochotni pracovat s klienty žijícími v nemonogamních vztazích, a zajištění jejich vzdělávání, případně supervizních a intervizních setkání.

Toto řešení se začalo realizovat v průběhu psaní práce nezávisle na našem výzkumu a dochází k tvorbě seznamu terapeutů, kteří svým začleněním do platformy Nemonogamně (www.nemonogamne.cz) deklarují svou ochotu pracovat s klienty žijícími v některé z forem vztahové rozmanitosti a je zde také prezentována možnost vzdělávání v této oblasti. Vzdělávání v oblasti nemonogamie se jeví jako jedna ze základních potřeb párových terapeutů, je jich ale mnohem více - jde například o potřebu supervize, intervize, specifické techniky a další intervence, které mohou být pro práci s klienty užitečné. Jednou z možností může být i individuální terapie.

Odlišnost v tom, že v nemonogamních vztazích přichází do terapie více osob [pokud se terapeut nerozhodne pro individuální práci s klienty (Kollár & Přenosilová, 2014)], považujeme za něco, co je třeba zohlednit. Vycházíme však zejména z teorie, která tento postup příliš nedoporučuje (Rataj, P., osobní sdělení, 5. června 2023) a je tedy podle našich závěrů nutné mít odpovídající velikost terapeutické místnosti.

K dalším zajímavým poznatkům, které z výzkumu vyplývají a vychází ze zkušenosti terapeutů, je náročnost tématu rodičovství v rámci vztahů, které nejsou

monogamní. Jde o zajímavé téma, které by bylo jistě přínosné dále zkoumat, neboť může být dle našeho názoru pro klienty velmi limitující. Tuto skutečnost potvrzuje také výzkum Alarie (2023).

Získaná data jsou dle našeho názoru velmi cenná, zachycují aktuální postoje párových terapeutů k polyamorii. Jedná se o kvalitativní výzkum s poměrně malým vzorkem, kdy závěry nelze považovat za reprezentativní vzhledem k celkové populaci, přináší vzhled do tématu polyamorie z hlediska párových terapeutů. Limitem výzkumu je skutečnost, že autorka práce se osobně znala s některými z participantů výzkumu z terapeutického výcviku. Toto riziko ovlivnění dat jsme se snažili během celého výzkumu reflektovat.

Získaná data jsou určitou základní mapou tématu a také námětem pro popis dalších fenoménů spjatých s polyamorií v praxi. Další zkoumání by se mohlo věnovat vnímání rodičovství v polyamorii, konkrétním vzdělávacím potřebám či odlišností mezi terapeuty, kteří jsou ochotní pracovat s klienty žijícími v polyamorii a těmi, jež tuto výzvu odmítají.

8 ZÁVĚR

Odpovědi na výzkumné otázky přináší zjištění, že pároví terapeuti mají v některých případech ke klientům žijících v polyamorii spíše odmítavý postoj, a to často bez vlastní zkušenosti (osobní či profesní) či s minimálním množstvím těchto zkušeností. Vedle odmítavého postoje se mezi terapeuty objevuje také postoj neutrální a postoj přijímající.

Pokud má párový terapeut spíše odmítavý postoj, nemá zájem pracovat s klientelou osob žijících v polyamorii a ani skrze naplnění potřeb týkajících se vzdělávání, nelze tuto neochotu dle názoru autorky překlénout. Jako východisko se proto jeví sdružování terapeutů s ohledem cílovou skupinu, kterou preferují spolu se zajištěním vzdělávání v této oblasti.

Dalším zjištěním jsou také konkrétní potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii – jde například o supervizi, intervizi, vzdělávání zaměřené na nemonogamní formy soužití, dostatečně velká terapeutická místnost či potřeba vést terapii klientů žijících v polyamorii s koterapeutem.

Bez souvislosti s vypracováním této práce se aktivita, která naplňuje tuto vizi, objevila – jde o platformu Nemonogamně (www.nemonogamne.cz), která sdružuje individuální a párové terapeuty, kteří jsou ochotni pracovat se vztahově různorodou klientelou. Tato platforma se zaměřuje také na vzdělávání a dle našeho názoru předchází potenciálnímu odmítání klientů žijících v nemonogamních vztazích ze strany párových terapeutů a také usnadní celý proces hledání vhodného terapeuta, který je ochoten se zaměřit na jejich téma, ať už je jejich zakázka spjatá s nemonogamií či nikoliv. To, že je třeba při práci s klienty (monogamními i nemonogamními) důležitá konkrétní zakázka terapie, je natolik specifické, že by bylo dle našeho názoru obtížné pro klienty hledat vhodného terapeuta na základě tohoto kritéria. Dle našeho názoru je tíha zkvalitňování péče a zjednodušení procesu výběru vhodného terapeuta na bedrech terapeutů.

SOUHRN

V diplomové práci se zabýváme tématem polyamorie v párové terapii a poradenství.

V teoretické části se věnujeme konceptům párové terapie a poradenství, kdy tyto pojmy z důvodů, které popisujeme, užíváme jako synonyma. Pokud bychom chtěli termíny rozlišit, poradenství by zahrnovalo spíše kratší intervence a udílení odborných rad, zatímco terapie by byla realizována v případech dlouhodobých partnerských obtíží. Užití termínů jako synonym je ale vzhledem k jejich překrývání možné (Kratochvíl, 2014).

V teoretické části jsme uvedli několik základních definic párové terapie, ze kterých je zřejmé, že definice vylučuje možnost, že by se párové terapie účastnila širší skupina osob (polykula). Najdeme ale i zahraniční definice, které polykuly přímo nevyčleňují z tohoto prostoru – jde například o definice Witherspoona a Theodore (2021) či Lebowa a Snydera (2023). Zároveň v české ani zahraniční literatuře nenacházíme jiný termín pro terapii nemonogamního vztahu a je nám z terapeutické praxe (a také z dat získaných v praktické části práce) známo, že klienti žijící v polyamorii řeší vztahová témata právě v rámci párové terapie a témata nemusí být často odlišná od témat mononormativní populace.

Zásadní je také údaj uvedený rovněž v první kapitole, že konsenzuální nemonogamie není kontraindikací pro párovou terapii, ale sama párová terapie určité relativní kontraindikace má (Baštecká et al., 2013). S těmito kontraindikacemi je, jak je uvedeno v praktické části práce, terapeuticky pracováno obdobně jak v monogamních, tak nemonogamních vztazích. Kontraindikace mohou vést v obou případech k ukončení terapie ze strany terapeuta (Baštecká et al., 2013).

Druhá kapitola popisuje monogamii a konsenzuální nemonogamii. Monogamie je základní formou soužití dvou jedinců a zahrnuje jejich vzájemnou exkluzivitu (jsou si výhradními sexuálními partnery). Monogamie je soužití, které mohou naplňovat homosexuální i heterosexuální páry (Hartl & Hartlová, 2019). Tato forma soužití je pro většinu společnosti vnímána jako obvyklá a žádoucí a je proto legislativně chráněna

(Možný, 2008), což lidé žijící mimo tento rámec mohou vnímat jako diskriminační (Füllgrabe & Smith, 2023). V kontrastu k monogamii se vymezuje nemonogamie. Vymezení v tomto kontrastu je často základním rysem definic (Justoň, 2017). Nemonogamie je vztahem, kde není pouze exkluzivní pár, ale předpokládají se také další sexuální či romantické kontakty mimo základní partnerství (Scoats & Campbell, 2022).

Jednotlivé typy konsensuálně nemonogamních vztahů definujeme detailněji v teoretické části práce. Nemonogamie konsensuální se od nemonogamie liší konsensem partnerů a někdy je označována jako etická nemonogamie, neboť všichni účastníci vztahu odsouhlasili vztahové uspořádání (Rolederová, 2024). Tyto vztahy jsou v některých případech hierarchické (je zde primární vztah) či nehierarchické (vztahy jsou si rovny). Na etičnosti nehierarchických forem konsensuální nemonogamie ale nepanuje obecná shoda (Kratochvílová, 2024).

V poslední kapitole teoretické části se pak zabýváme tématem polyamorie v párové terapii. Polyamorie je jednou z forem konsensuální nemonogamie, která je definována především tím, že vedle sexuální stránky se v rámci vztahů v polykule, které mohou být hierarchické i nehierarchické, předpokládá citová blízkost partnerů (Rolederová, 2024; Hardy & Easton, 2017). V rámci subkapitol popisujeme specifika párové terapie s klienty žijícími v polyamorii a také s potřebami v párové terapii. Ukazuje se také, že některé formy párové terapie mohou být pro klienty žijící v konsensuální nemonogamii vhodnější než jiné. Detailněji je zde popsána například terapie zaměřená na emoce autorky Sue Johnson (Edwards et al., 2023). Tato skutečnost se potvrdila také ve výzkumné části práce.

Bohužel pro klienty je téma polyamorie vnímáno terapeuty pejorativně. Grunt-Meyerová (2019) prokázala, že klienti žijící v polyamorii jsou vnímáni negativně ze strany terapeutů a tento fenomén se projevil také ve výzkumné části.

V navazující výzkumné části jsme si nejprve vymezili výzkumný problém, cíle výzkumu a související výzkumné otázky. Výzkum si klade za cíl zjistit důvody, proč pároví terapeuti pracují, případně nepracují, s klienty žijícími v polyamorii. Vzhledem k tématu jsme se rozhodli pro kvalitativní výzkumný design. Výzkumné otázky se zabývají zkušenostmi párových terapeutů s klienty žijícími v polyamorii a také potřebami párových terapeutů pro práci s těmito klienty. Před výzkumem byla realizována ještě pilotní studie, která prokázala, že se osoby žijící v polymorii setkávají s nedostatkem párových terapeutů, kteří by byli ochotni je do terapie přijmout a pracovat s nimi.

Výzkumného šetření se účastnilo celkem 14 participantů – 3 muži a 11 žen ve věkovém rozmezí 29 až 59 let. Před realizací polostrukturovaných interview jsme ověřili ochotu participantů hovořit o tématu polyamorie, jejich účast byla dobrovolná, nehonorovaná. Pro možnost zapojit se do výzkumu jsme zvolili dvě klíčové podmínky – týkající se ukončeného psychoterapeutického výcviku a minimálně dvouleté praxe v oblasti párové terapie. Všichni participanté jsou seznámeni s informovaným souhlasem, který je uveden v příloze práce. Získaná data jsou anonymizována. Participanté jsou seznámeni také s nahráváním rozhovoru pro následnou transkripci, s čímž souhlasí. Následnou analýzou jsme došli k odpovědi na výzkumné otázky.

Výsledky výzkumu ukazují, že přístup párových terapeutů k terapii klientů žijících v polyamorii vykazuje velké individuální rozdíly. Postoje párových terapeutů členíme do tří skupin – spíše odmítavého, neutrálního a přijímajícího. Pro párové terapeuty je odlišná situace, kdy se o polyamorii dozvídají už například z průvodního emailu od klienta a situace, kdy s klientem naváží spolupráci a o polyamorii se dozvídají až později v průběhu terapie. Pokud mají terapeuti spíše odmítavý postoj, mohou přičítat klientům negativní charakteristiky a tíhnout k patologizaci nemonogamního vztahu. Zároveň se východisko této situace jeví poměrně snadné a během psaní práce došlo k také k jeho realizaci, a sice vytvoření skupiny terapeutů (nejen párových), kteří svým zařazením do seznamu webu nemonogamne.cz deklarují ochotu pracovat s klienty žijícími v konsensuálně nemonogamních vztazích. Tato platforma si zároveň klade za cíl věnovat se vzdělávání v oblasti vztahové rozmanitosti. Vzdělávání v tomto specifickém tématu je, jak ukázala data získaná v rámci druhé výzkumné otázky, důležitou oporou pro párové terapeuty a je jim nápomocné v tom, aby dokázali s klienty žijícími v polyamorii kvalitně pracovat. Dalšími zdroji je také například sebezkušenost, absolvování psychoterapeutického výcviku v terapii zaměřené na emoce, supervize, intervize či možnost pracovat společně s koterapeutem.

Výsledky práce ukazují, že je před párovými terapeuty výzva v podobě konsensuálně nemonogamních vztahů a bude třeba zkoumat vlastní nastavení v této oblasti. I když není jasné, jaké procento osob v podobě konsensuálně nemonogamních vztahů žije v České republice [údaje z USA hovoří o cca 5 % (Edwards et al., 2023)] téma konsensuálně nemonogamních vztahů se objevuje a bude nutné k němu zaujmout stanovisko. To by ale bylo dle našeho názoru vhodné učinit na základě relevantních informací a případně také adekvátního vzdělání v této oblasti, neboť, jak se ukazuje,

témata řešená v konsenzuálně nemonogamních vztazích se mohou lišit od témat řešených v monogamních vztazích (Edwards et al., 2023).

SEZNAM LITERATURY

Alarie, M. (2023). Family and consensual non-monogamy: parents' perceptions of benefits and challenges. *Journal of Marriage and Family*, 86(2), 494-512. <https://doi.org/10.1111/jomf.12955>

Apostolou, M., Constantinos, C., & Anagnostopoulos. S. (2019). Reasons that could lead people to divorce in an evolutionary perspective: Evidence from Cyprus. *Journal of Divorce & Remarriage*. 60(1). 27–46. https://www.researchgate.net/publication/325005967_Reasons_That_Could_Lead_People_to_Divorce_in_an_Evolutionary_Perspective_Evidence_from_Cyprus

Bairstow, A. (2016). Couples Exploring Nonmonogamy: Guidelines for Therapists. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 43(4), 343–353. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2016.1164782>

Balzarini, R. N., Cambell, L., Kohut, T., Holmes, B. M., Lehmilller, J. J., Harman, J. J., & Atkins, N. (2017). Perceptions of primary and secondary relationships in polyamory. *Plos one*. 12(5). 1-20. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177841>

Baštecká, B., Čierná, J., Dostálová, Š., Habětinková, E., Halfarová, K., Kolařík, M., Mohaupt, Z., Poupětová, Š., & Procházka, J. (2013). *Metodika manželského, rodinného, partnerského a dalšího vztahového poradenství*.

Beasley, C. C., & Ager, R. (2019). Emotionally Focused Couples Therapy: A Systematic Review of Its Effectiveness over the past 19 Years. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 16(2), 144–159. <https://doi.org/10.1080/23761407.2018.1563013>

Beck, A., & Dattilio, F.M. (2009). *Cognitive-Behavioral Therapy with Couples and Families: A Comprehensive Guide for Clinicians*. The Guilford Press.

Beyrami, M., Hashemi, T., & Azhideh, L. (2024). Comparing the Effectiveness of Cognitive-behavioral Couple Therapy and Integrative Couple Therapy in Improving Marital Satisfaction and Intimacy of Couples With Marital Discord. *Iranian Journal of psychiatry and clinical psychology*. 30(1). 2-21. <http://dx.doi.org/10.32598/ijpcp.30.4942.1>

Bodenmann, G., Kessler, M., Kuhn, R., Hocker, L., & Randall, A. K., (2020) Cognitive-Behavioral and Emotion-Focused Couple Therapy: Similarities and Differences. *Clinical Psychology*, doi: 10.32872/cpe.v2i3.2741.

Cardoso, D., Pascoal, P.M. & Maiocchi, F.H. (2021). Defining Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People's Definitions. *Arch Sex Behav.* 50(1), 1239–1252. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02002-y>

Cooper, S. (2017, 15. Května). *Open, Non-Monogamous, Poly or Designer Relationships*. Psychology Today.com. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/sex-esteem/201705/open-non-monogamous-poly-or-designer-relationships>

Česká asociace pro psychoterapii. (2025). *Podmínky členství*. <https://czap.cz/podminky-clenstvi>

Dattilio, F. M.(2013). *Cognitive-Behavioral Therapy with Couples and Families: A Comprehensive Guide for Clinicians*. The Guilford Press.

De Smet, M. M., Acke, E., Cornelis, S., Truijens, F., Notaerts, L., Meganck, R., & Desmet, M. (2024). Understanding “patient deterioration” in psychotherapy from depressed patients’ perspectives: A mixed methods multiple case study. *Psychotherapy Research*, 35(3), 486–500. <https://doi.org/10.1080/10503307.2024.2309286>

Edwards C, Allan R, Marzo N, Wynfield T, Hicks R. (2023). The use of emotionally focused therapy with polyamorous relationships. *Fam Process*. 62(4):1362–1376. doi: 10.1111/famp.12934.

Eger, L., & Egerová, D. (2022). *Metodologie výzkumu*. Západočeská univerzita v Plzni.

Flicker, S.M., Sancier-Barbosa, F. (2022). Personality Predictors of Prejudicial Attitudes, Willingness to Engage, and Actual Engagement in Consensual Non-Monogamy. *Arch Sex Behav*, 3947–3961. <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02393-6>

Füllgrabe, D., Smith, D.S., (2023). “Monogamy? In this Economy?”: Stigma and Resilience in Consensual Non-Monogamous Relationships. *Sexuality & Culture*, 1955–1976. <https://doi.org/10.1007/s12119-023-10099-7>

Gottman, J. M., & Gottman, J. S. (2013). Difficulties with clients in Gottman method couples therapy. *American psychological association*. <https://doi.org/10.1037/13940-004>

Gottman, J. M., & Silverová, N. (2015). *Sedm principů spokojeného manželství*. Jan Melvil publishing.

Grunt-Mejer, K., (2019). They must be sick: consensual nonmonogamy through the eyes of psychotherapists. *Sexual and Relationship Therapy*, 37(1), 58–81. <https://doi.org/10.1080/14681994.2019.1670787>

Haase, J. (2020, 16. dubna). *Konstruktivní hádka*. [Ústní příspěvek]. Cyklus přednášek pro veřejnost, Praha, Česká republika.

Hahlweg, K., & Markman, H. J. (2016). Effectiveness of behavioral marital therapy: Empirical status of behavioral techniques in preventing and alleviating marital distress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(3), 440-447. <https://psycnet.apa.org/buy/1988-33481-001>

Hardy, J. W., & Easton, D. (2017). *The Ethical Slut: A Practical Guide to Polyamory, Open Relationships, and Other Freedoms*. The speed press.

Hartl, P., & Hartlová, H. (2019). *Velký psychologický slovník*. Portál.

Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Portál.

Herb, S. (2021, 17. – 19. května). *Úvod do terapie zaměřené na emoce*. [Workshop]. Konference AMRP, Jeseníky, Česká republika.

Hricová, A., Ondrášek, S., & Urban, D. (2023). *Metodologie v sociální práci*. Grada.

Jeff, J. (2017). *Polyfidelity and the Dynamics of Group Romantic Relationships* [Diserační práce, Walden University]. Pro Quest. <https://www.proquest.com/openview/33601cb6b058fd58202e5d33185f4cc3/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

Johnson, S. M. (2018). *Držme se pevně*. Portál.

Johnson, S. M. (2020). *The Practice of Emotionally Focused Couple Therapy*. Routledge.

Joyce, P., & Sills, Ch. (2024). *Základní dovednosti v gestalt psychoterapii*. Portál.

Justoň, Z. (2017), *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Monogamie>

Kaupii, M. (2021). *Polyamory: A Clinical Toolkit for Therapists and Their Clients*. Rowman & Littlefield Publishers.

Klesse, C. (2006). Polyamory and its 'Others: Contesting the Terms of NonMonogamy. *Sexualities*, 9(5), 565–583. <https://doi.org/10.1177/1363460706069986>

Knop, J., & Zemanová, M. (2014). Partnerský vztah a jeho terapie. In M. Kolařík (Ed.). *XII. Národní konference o manželské, partnerském a rodinném poradenství – Současné podoby rodinného soužití* (s. 103 – 115). Univerzita Palackého v Olomouci. https://docplayer.cz/886281-Xii-narodni-konference-o-manzelskem-partnerskem-a-rodinnem-poradenstvi-soucasne-podoby-partnerskeho-a-rodinneho-souziti.html?fbclid=IwY2xjawIwH1JleHRuA2FlbQIxMAABHcoGF2WWI_yLCq0ArKGw1emSpUW5R7Lq7Wwgv_l6feoNxvzujivge2OIrg_aem_Fae2UsSxgL7fTvjvhvOb5w

Kollár, P., & Přenosilová, M. (2014). Gestalt přístup v párové terapii. In M. Kolařík (Ed.). *XII. Národní konference o manželské, partnerském a rodinném poradenství – současné podoby rodinného soužití* (s. 142 – 157). Univerzita Palackého v Olomouci. https://docplayer.cz/886281-Xii-narodni-konference-o-manzelskem-partnerskem-a-rodinnem-poradenstvi-soucasne-podoby-partnerskeho-a-rodinneho-souziti.html?fbclid=IwY2xjawIwH1JleHRuA2FlbQIxMAABHcoGF2WWI_yLCq0ArKGw1emSpUW5R7Lq7Wwgv_l6feoNxvzujivge2OIrg_aem_Fae2UsSxgL7fTvjvhvOb5w

Kratochvíl, S. (2014). *Manželská a párová terapie*. Portál.

Kratochvílová, S. (2024, 9. července). *Slabikář nemonogamie*. Nemonogamně.cz. <https://nemonogamne.cz/blog/clanky/slabik-nemonogamie>

Lawrence, L., & Orr, H. (2016). *Relationship Anarchy Smörgåsbord: a tool for discussion*. Sociology of gender. <https://www.sociology-of-gender/relationship-anarchy-smorgasbord-version-5-oppression-compress/33572891>

Lebow, J. L., & Snyder, D. K. (2023). *Clinical Handbook of Couple Therapy*. Guilford Publications.

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.

Moors, A. C., Conley, T. D., Edelstein, R. S., & Chopik, W. J. (2014). Attached to monogamy? Avoidance predicts willingness to engage (but not actual engagement) in

consensual non-monogamy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(2), 222-240. <https://doi.org/10.1177/0265407514529065>

Moors, A. C., Matsick, J. L., Ziegler, A., Rubin, J. D., & Conley, T. D. (2013). Stigma toward necessity for sexuality professionals. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(2), 196 - 210. https://www.researchgate.net/publication/259547103_Stigma_Toward_Individuals_Engaged_in_Consensual_Nonmonogamy_Robust_and_Worthy_of_Additional_Research

Možný, I. (2008). *Rodina a společnost*. Sociologické nakladatelství SLON.

Nemonogamně. (2025). *Otevřenost a rozmanitost ve vztazích*. <https://nemonogamne.cz/>

Nennie, A. (2020). *Když ty nejsi ty*. Portál.

Neusar, A. (2023). Párová terapie a deprese. *Psychoterapie*, 19(1), 10-20. <https://journals.muni.cz/psychoterapie/article/view/36996/32387>

Opland C., & Torrico T. J. (2025). *Psychotherapy and Therapeutic Relationship*. Statpearl Publishing.

Orel, M. et al. (2020). *Psychopatologie – nauka o nemocech duše*. Grada.

Pillai-Friedman, S., Pollitt, J. L., & Castaldo, A. (2014). Becoming kink-aware – a necessity for sexuality professionals. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(2), 196–210. <https://doi.org/10.1080/14681994.2014.975681>

Plecitá, P. (2017). *Polyamorie v Česku* [Bakalářská práce, Univerzita Karlova]. Digitální depozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/92428?locale-attribute=cs>

Pospíšil, M., & Řezníčková, Z. (2013). BDSM na postupu? *Psychologie dnes*. <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/86537/bdsm-na-postupu->

Poupětová, Š. (2022). *Preamble vymezení pojmů kvalifikační stupně pro řádné členy a členky*. AMRP. http://www.amrp.cz/uploads/8/0/8/8/80884700/kvalifikac%CC%8Cni%CC%81_poz%CC%8Cdavky_2022.pdf

Prochaska, J. O., Norcross, J. C., & Antonínová, H. (2024). *Psychoterapeutické systémy: základní přehled přístupů*. Portál.

Rataj, P. (2023, 5. června). *Úvod do párové terapie*. [Workshop]. Praha, Česká republika.

Ritvo, E., & Glick, I. (2009). *Párová a rodinná terapie*. Vydavatelstvo F.

Rolederová, I. (2024, 10. března). *Jaké jsou typy nemonogamních vztahů?* Nemonogamně.cz. <https://nemonogamne.cz/blog/typy-nemonogamnich-vztahu>

Scoats, R., & Campbell, C. (2022). What do we know about consensual non-monogamy? *Current Opinion in Psychology*. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101468>

Shrout, M. R., & Weigel, D. J. (2018). Infidelity's aftermath: Appraisals, mental health, and health-compromising behaviors following a partner's infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*. 35(8), 1067–91. doi:10.1177/0265407517704091

Slaměník, I., Výrost, J. & Sollárová, E. (2019). *Sociální psychologie*. Grada.

Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Markman, H. J. (2006). Sliding Versus Deciding: Inertia and the Premarital Cohabitation Effect. *Journal of Marriage and Family*, 68(2), 495–507. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00260.x>

Šiffelová, D. (2011). *Rogersovská psychoterapie pro 21. století – Vybraná témata z historie a současnosti*. Grada.

Šlepecký, M., Praško, J., Kotianová, A., & Vyskočilová, J. (2018). *Třetí vlna v kognitivně-behaviorální terapii: nové směry*. Portál.

Švaříček, R. & Šed'ová, K. (2010). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.

Vosed'álek, P. (2013, 30. listopadu). Kdo je queer? A co znamená zkratka LGBTQI? *Deník.cz*. <https://www.denik.cz/liberecky-kraj/kdo-je-queer-a-co-znamenazkratka-lgbtqi-20131116-xl2g.html>

Vymětal, J. (2007). *Speciální psychoterapie*. Grada.

Witherspoon, R.G., Theodore, P.S. (2021). Exploring Minority Stress and Resilience in a Polyamorous Sample. *Arch Sex Behav*, 1367–1388. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-01995-w>

Zákon č. 359/1999, Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Česká republika.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Česká republika.

Zatloukal, L. (2023). Využití přístupu zaměřeného na řešení v párové psychoterapii. *Psychoterapie*, 17(2), 3-18. <https://doi.org/10.5817/PSY2023-2-1>

Zbytovský, J. (2023, 23. listopadu). *Kognitivně-behaviorální terapie pro praxi* [Workshop]. Institut pro kognitivně-behaviorální terapii, Pardubice, Česká republika.

Zinker, J. C., & Cardoso - Zinker, S. (2021). Process and Silence. *Gestalt Review*, 5(1), 11–23.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu
4. Přepis interview
5. Grafické zobrazení různých typů konsenzuálně nemonogamních vztahů včetně typických výroků

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Polyamorie v párové terapii a poradenství

Autor práce: Mgr. Věra Ansorgová

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Počet stran a znaků: 72 stran, 139 714 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 73

Abstrakt:

Práce se věnuje tématu polyamorie v kontextu párové terapie a poradenství. Teoretická část představuje párovou terapii a poradenství, definuje monogamii a formy zejména konsensuálně nemonogamních vztahů. V rámci dalšího textu se pak zaměřuje na polyamorii (jednu z forem konsensuálně nemonogamních vztahů) a její specifika v párové terapii.

Výzkumná část představuje kvalitativní výzkum, pojatý jako vícepřípadová studie s využitím tematické analýzy. Participanty výzkumu je celkem 14 párových terapeutů, se kterými je realizováno polostrukturované interview. Výzkum zjistil, jaké jsou zkušenosti a také potřeby párových terapeutů pro práci s klienty žijícími v polyamorii. Jedná se o téma, ke kterému mají někteří terapeuti odmítavý postoj a pro další rozvoj se jeví jako vhodné, aby terapeuti vyjadřovali svou ochotu pracovat s klienty žijícími v nemonogamních vztazích například začleněním do odborných platforem, které se i v rámci vzdělávání, supervize a intervize budou snažit naplňovat potřeby svých členů v této oblasti.

Klíčová slova: Konsensuálně nemonogamní vztahy, párová terapie, párové poradenství, polyamorie

ABSTRACT OF THESIS

Title: Polyamory in couple therapy and counselling

Author: Mgr. Věra Ansorgová

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Number of pages and characters: 72 pages, 137 714 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 73

Abstract:

This thesis explores the topic of polyamory in the context of couples therapy and counselling. The theoretical section introduces couples therapy and counselling, defines monogamy, and presents various forms of consensually non-monogamous relationships. Then it focuses specifically on polyamory (one form of consensual non-monogamy) and its unique aspects in couples therapy.

The research section presents a qualitative study conducted as a multiple-case study using thematic analysis. The study includes 14 couples therapists who participated in semi-structured interviews. The research identifies the experiences and needs of couples therapists working with clients in polyamorous relationships. Some therapists express a dismissive attitude toward this topic, while for further professional development, it appears beneficial for therapists to demonstrate their willingness to work with clients in non-monogamous relationships. This could be achieved by integrating into professional platforms that aim to meet the needs of their members in this area through education, supervision, and peer consultation.

Keywords: Consensual non-monogamous relationships, couples therapy, couples counselling, polyamory

Příloha č. 3 - Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Název práce: Polyamorie v párové terapii a poradenství

Autorka práce: Mgr. Věra Ansorgová (v.ansorgova@email.cz)

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s cílem, metodami a podmínkami účasti ve výzkumu na téma Polyamorie v párové terapii a poradenství zpracovávaným na Katedře Psychologie FF UPOL a rozhodl/a jsem se jej dobrovolně zúčastnit.

Beru na vědomí také, že informace poskytnuté v rámci interview nebudou použité pro jiné účely, než interpretaci výsledků diplomové práce a že všechny citlivé údaje budou anonymizované.

Vím, že svou účast ve výzkumu mohu odvolat, až do doby odevzdání diplomové práce (březen 2024).

Souhlasím také s nahráváním rozhovoru na diktafon. Bezprostředně po obhajobě práce bude tento záznam smazán.

Prohlašuji, že všechny mé dotazy mi byly zodpovězeny.

Dne:

Jméno a příjmení:

Podpis:

Příloha č. 4 - Přepis interview

Participant č. 10 - Jakub

1. Přijímáte do párové terapie klienty, pokud žijí v polyamorii?

„Ano, přijímám je. Myslím, že často jde o lidi, kteří potřebují pomoc a necítím se jako ten, kdo by měl něco, v tomto případě polyamorii, označit jako něco, co je nějak závadové a pracovat s tím nebude.“

2. Pracujete s klienty, pokud zjistíte po přijetí do párové terapie, že žijí v polyamorii?

„Ano, tam jde asi o to, aby ten jejich vesmír byl pro mě nějak představitelný a uchopitelný. Mám asi trochu potíže s tím, aby se nějakou jinou než obvyklou formou soužití nemotala hlava dětem, protože ty na tom podle mě mohou být hodně bity. Naše společnost na nemonogamii není myslím připravena a ty děti pak mohou cítit to, že jejich rodina je vnímána jako nějak divná. Ale pokud jde o skupinu bez dětí, tak myslím, že dokážu přijmout odlišnost jako běžný popis stavu bez nějakého hodnocení, se zájmem a zvědavostí o klienta.“

Může se stát, že by tam byly děti a bylo to pro Vás v pořádku?

„Určitě, pokud je to nějaké hromadné soužití, tak děti, alespoň ty malé neřeší, jak to rodiče mají spolu sexuálně. A pokud se to povede oddělit, nebo je rodina primární pár a tatínek jen občas jde navštívit tetu, je to myslím k dětem ok.“

3. Jak pracujete v rámci párové terapie s klienty, kteří žijí v polyamorii?

„Záleží na jejich zakázce, záleží na tom, zda tam mám člověka v individuálu nebo pár ze skupiny či celou skupinu. Se skupinou bych potřeboval už dalšího terapeuta, v jednom člověku to nejde udělat kvalitně. A jinak by se práce odvíjela od zakázky a od potřeb klientů - někdy je to více poradenské, jindy je to víc na terapeutické platformě. A také záleží, co já dokážu nabídnout, protože osobní zkušeností nedisponuji, a to jim někdy i říkám, protože často se ptají, co bych dělal já v dané situaci. Je to něco, co jim jsem schopen otevřeně komunikovat.“

4. Jak se liší práce v párové terapii u klientů žijících v polyamorii od klientů žijících v monogamním vztahu?

„Myslím, že odlišné je to jen tím, kdo tam je. Polyamorici také řeší nevěru, stejně jako ji řešíme v monogamii, mají otázky týkající se výchovy, je tam specifické asi to otevírání a uzavírání vztahů, protože se týká víc lidí, hierarchie, to že ty vztahy jsou často tajemstvím a obvykle ani rodina neví, jak to tam vlastně celé žije.“

Takže je tam vlastně specifické tabu? „*Ano, myslím, že je to docela časté.*“

5. Jakou máte zkušenost s polyamorií v osobním životě?

„Zatím tuhle zkušenost nemám, máme malé dítě a mám snad všechny jiné starosti než to, že bych potřeboval tenhle zážitek. I jeden vztah v těžké situaci, kdy nespíte a nemáte moc klid, dá zabrat. V dobrém, ale zabrat.“

6. Jakou máte zkušenost s klienty, kteří žijí v polyamorii?

„Mám zkušenost s individuální terapií, kde polyamorie vstupovala do terapie jako téma, pak mám zkušenost s páry, které v ní žily, nebo řešily, že chtějí změnit formu vztahu a pak ukončení. To ukončení je takové náročné, když se rozejdete ve dvou, je to přece jen snazší. I tak to ale byly jednotky případů, určitě nemohu říct, že by pro mě byla polyamorie nějak časté obvyklé téma.“

7. Co by vám pomohlo v terapeutické práci s klienty, kteří žijí v polyamorii?

„Jsem u toho, co mi pomáhá i u klientů v monogamních vztazích... zkušenost s tím, že ostatní lidé, to mohou mít jinak, než já a jinak není špatně, pojmenovávat tělo, co se s ním při sděleních děje, pojmenovávat také to, jestli se mění řeč, přerámovat, směřovat klienty od mluvy ke mně k tomu, aby začali mluvit spolu, oceňovat je a normalizovat to, co prožívají... to je asi to, co bych řekl, že dělám.“

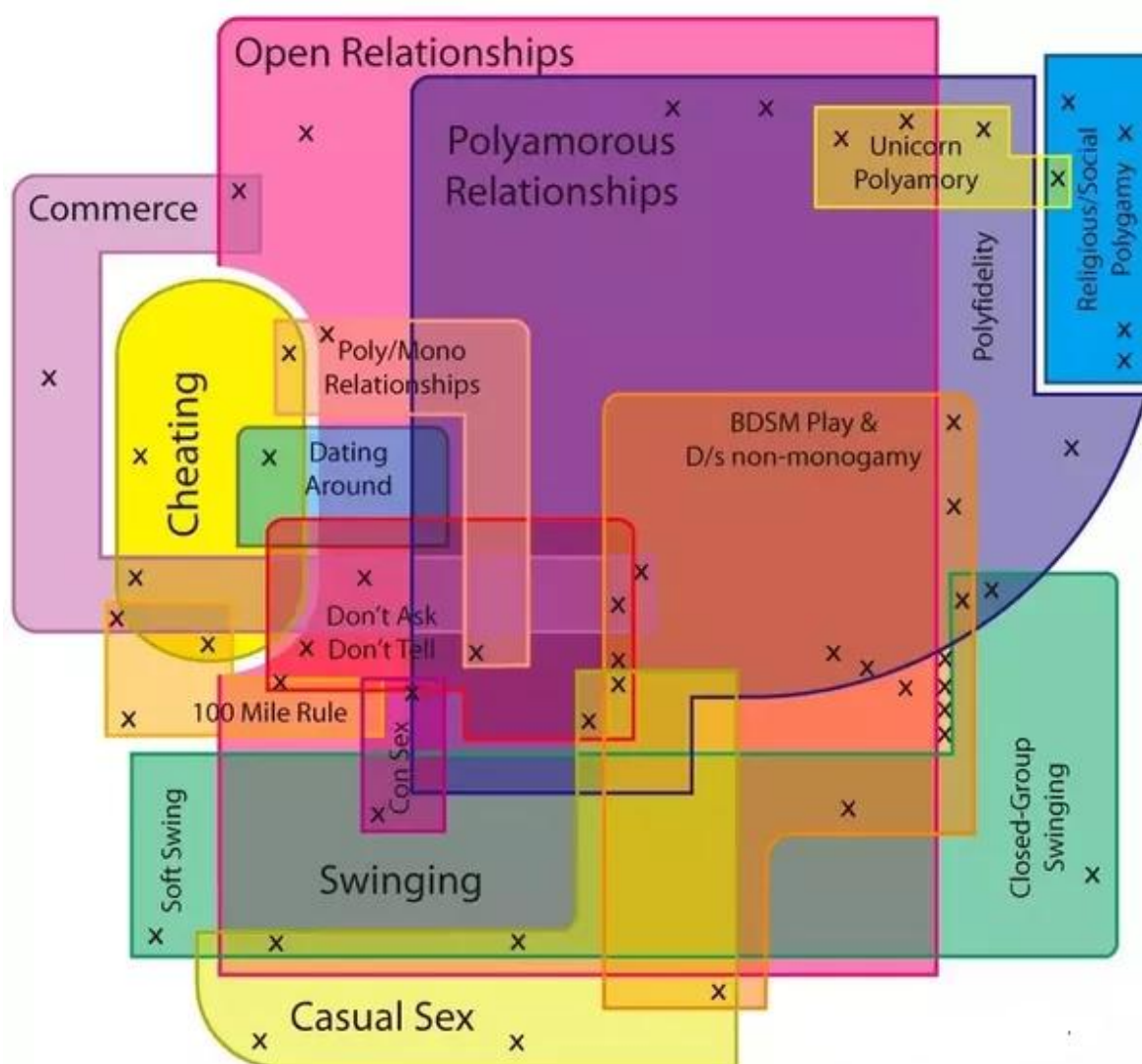
8. Co by podle vašeho názoru potřebovali pároví terapeuti k tomu, aby mohli pracovat s klienty, kteří žijí v polyamorii?

„Myslím, že opravdu kvalitní sebezkušenost, která by je učila více vnímat to, že každý můžeme chtít a potřebovat jiné věci ve vztazích a že opravdu tu mohou být lidé, kterým polyamorie dlouhodobě může fungovat jako způsob soužití. Nějaký neodsuzující přístup.“

9. Jaké jsou podle vás potřeby klientů žijících v polyamorii a přicházejících do párové terapie?

„Stejně jako všech klientů... potřebnost, láska, náklonnost, pocit blízkosti, pozornosti, opory, potřeba jistoty, závazku, pocit, že se oba podílíme na něčem větším, že máme společný cíl.“

Příloha č. 5 - Grafické zobrazení různých typů konsensuálně nemonogamních vztahů včetně typických výroků

Zdroj: Cooper, 2017

Pozn.: Pro srozumitelnost uvádíme níže české ekvivalenty (pokud existují) a u některých forem typické výroky, které se k jednotlivým formám soužití váží a názorně ilustrují obsah vztahu.

Open relationship – otevřené vztahy – typickým výrokem je, že lze mít sex s dalšími lidmi, dokud je sekundární vztah pouze sexuální a nejde o lásku.

Polyamorous relationship – polyamorie – vysvětlujícím výrokem je, že je v pořádku mít vztah s více než jedním člověkem. Může mít rozměr romantického vztahu s

jasně vymezenými hranicemi. Partnerka může být partnerkou pouze jednoho z páru, nebo přítelkyní obou.

Unicorn polyamory – polyamorie jednorožce – definováno větou, že jeden z partnerů může mít další partnery, ale původnímu partnerovi tato možnost není přiznána.

Religious/social polyamory – náboženská/sociální polyamorie – je těžko definovatelná a představitelná – často sem patří propojení manželství, ke kterému se připojuje další jedinec, který v rámci filozofie společenství má určité závazky (např. početí dítěte).

Polyfidelity – termín je definován v teoretické části této práce a nemá český překlad.

Commerce – komerce – znamená možnost využívat placené sexuální služby v rámci vztahu.

Cheating – nevěra – je spojeno s tajením některého dalšího vztahu před primárním partnerem.

Poly/Mono relationship – tuto kategorii je také náročné definovat – jde o mnohočetnou vztahovost nebo otevřenost dalším vztahům ze strany jednoho z partnerů v páru – kdy dotyčná nebo dotyčný ví, že jsou součástí širší vztahové sítě, do které se ale osobně nezapojuje.

Dating around – chození na rande – je definováno tak, že jeden z partnerů nikdy explicitně nedefinoval exkluzivitu k výhradního partnerství.

Don't ask, don't tell – v češtině bychom užili patrně příměr k tomu, co někteří terapeuti v praktické části definovali jako tiché přecházení nevěry bez explicitního pojmenování stavu. Zároveň se můžeme setkat s tvrzením, že nevěra zahrnuje to, že je mimo partnerský vztah nebo sex odhalen a bez odhalení o nevěru nejde.

BDSM play a D/s non-monogamy – BDSM (definováno v teoretické části práce) hraní

a dominantně submisivní nemonogamie – jsou specifikována zejména praktikami, které se v tomto rámci odehrávají a hranými rolemi, přičemž vztah nezahrnuje exkluzivitu partnerů.

100 mile rule – pravidlo 100 mil – jde o situace, kdy pokud je jeden z partnerů například na služební cestě ve vzdálenosti větší než 100 mil, může mít sexuální zážitek mimo partnerský vztah. V rámci menší lokace se však pár jeví jako monogamní.

Con sex – konsensuální sex – je definován tím, že se partneři domluví, za jakých pravidel mohou mít sex s dalšími osobami. Tato pravidla se mohou týkat různých oblastí.

Swinging – swingování (definováno v teoretické části práce).

Soft swinging – jemná verze swingování – spočívá v tom, že partneři mohou navštěvovat například tzv. swingers párty, ale na těchto párty mají sex pouze mezi sebou, nikoli s jinými partnery.

Closed-group swinging – jde o swingování v uzavřené skupině.

Casual sex – příležitostný pohlavní styk, bez vztahu nebo romantického vnímání partnerství (Cooper, 2017).